Конгрегація у справах духовенства

ІНСТРУКЦІЯ

Душпастирське навернення
парафіяльної спільноти
у служінні євангелізаційної місії Церкви

Конгрегація у справах духовенства

ІНСТРУКЦІЯ

«Душпастирське навернення парафіяльної спільноти
у служінні євангелізаційної місії Церкви»

Київ 2020

Конгрегація у справах духовенства

ІНСТРУКЦІЯ «Душпастирське навернення парафіяльної спільноти у служінні євангелізаційної місії Церкви»

Переклад за текстом, опублікованим прес-центром Святого Престолу (press.vatican.va)

Видавець: Католицький Медіа-Центр

Вступ

1. Еклезіологічні роздуми Другого Ватиканського Собору та значущі соціальні й культурні зміни останніх десятиліть побудили різні помісні Церкви реорганізувати форму, в якій парафіяльним спільнотам доручалася душпастирська опіка. Це дало початок новому досвіду, який розширив масштаби сопричастя та під керівництвом душпастирів здійснив гармонійний синтез харизм і покликань на службі проголошення Євангелія, аби краще відповідало сучасним потребам євангелізації.

На початку свого служіння Папа Франциск нагадав про важливість «креативності» у значенні «пошуку нових шляхів», тобто «пошуку шляху, щоб Євангеліє проповідувалось». У зв'язку з цим Святіший Отець дійшов висновку: «*Церква, у тому числі Кодекс канонічного права, надає нам силу-силенну можливостей і багато свободи у цих пошуках*»[1].

2. Ситуації, згадані у цій Інструкції, – це цінна нагода для душпастирського навернення у місіонерському розумінні. Насправді це певний заклик до парафіяльних спільнот вийти поза межі своїх структур, це пропозиція інструментів для реформи, у тому числі структурної, орієнтованої на стиль сопричастя та співпраці, зустрічі та близькості, милосердя та турботи у проголошенні Євангелія.

I. Душпастирське навернення

3. Душпастирське навернення – це одна з основних тем «нового етапу євангелізації»[2], яку сьогодні покликана підтримувати Церква, аби християнські спільноти могли дедалі більше бути рушійною силою, яка веде до зустрічі з Христом.

Тому Святіший Отець запропонував: «*Якщо щось і має породжувати у нас святий неспокій і турбувати наше сумління, то це, насамперед, факти, що дуже багато наших братів живуть позбавлені сил, світла та втіхи дружби з Ісусом Христом, без приязної до них спільноти віри, без горизонтів сенсу та перспектив життя. Маю надію, що замість страху помилитися ми мали б більше боятися замкнутості у структурах, які створюють для нас ілюзію захищеності, приписів, які перетворюють нас на невблаганних суддів рутини, у якій ми почуваємо себе спокійно, поки назовні голодують безліч людей, а Ісус невпинно повторює нам: "Дайте ви їм їсти"* (Мк 6, 37)»[3].

4. Керована цим святим неспокоєм, Церква, «*вірна своїй власній традиції й водночас усвідомлюючи універсальність своєї місії, може входити у сопричастя з різними формами культури, від чого збагачуються і самі культури, й Церква*»[4]. Справді, плідна та креативна зустріч Євангелія та культури зумовлює справжній прогрес: з одного боку, Слово Боже втілюється у людській історії, оновлюючи її; з іншого – «*Церква […] може збагачуватись (і фактично збагачується) також завдяки розвитку соціального життя людини*»[5], аби поглибити місію, доручену Їй Христом, і краще виразити це в часі, в якому живе.

5. Церква проголошує, що Слово «*стало тілом і оселилося між нами*» (Йн 1, 14). Це Боже Слово, яке у своєму невичерпному багатстві полюбило жити між людьми[6], було

прийняте в усьому світі різними народами, надихаючи їх на найшляхетніші прагнення, у тому числі й прагнення Бога, гідності життя кожного, рівності між людьми та поваги до різноманітності у єдиній людській сім'ї, діалогу як інструмента участі, прагнення до миру, гостинності як прояву братерства та солідарності, відповідального захисту творіння[7].

Отож не можна допустити, аби ця новизна, що не поширилася ще на весь світ, послабшала або, що значно гірше, розчинилася[8]. Аби мандрівка Слова тривала й надалі, християнські спільноти мали б вдатися до рішучого місіонерського вибору, який «*здатний усе перемінити, щоб звичаї, стиль життя, порядок денний, мова й усі церковні структури стали відповідним шляхом для євангелізації сучасного світу, більше ніж для самозбереження*»[9].

II. Парафія у сучасному контексті

6. Таке місіонерське навернення, яке, природно, також призводить до реформування структур, стосується зокрема парафії – спільноти, зібраної довкола Трапези Слова та Євхаристії.

Парафія має давню історію і від самого початку відігравала основоположну роль у житті християн, у розвитку Церкви та її душпастирській праці; уже в посланнях святого Павла можна помітити перші згадки щодо неї.

Деякі тексти святого Павла фактично показують установлення невеликих спільнот як домашніх церков, що їх апостол зазвичай ідентифікує простим словом «дім» (пор., наприклад, Рим 16, 3-5; 1 Кор 16, 19-20; Флм 4, 22). У цих «домах» можна вбачати народження перших «парафій».

7. Отже, від самого початку парафія була відповіддю на конкретну душпастирську потребу – нести Євангеліє до Божого Люду через проголошення віри та служіння Таїнств.

Етимологія самого терміна робить зрозумілим сенс цієї інституції: парафія – це дім між домами[10], що відповідає логіці Втілення Ісуса Христа, який живе та діє у людській спільноті. Тому, будучи візуально представленою у вигляді культової споруди, парафія – це знак постійної присутності Воскреслого Господа посеред Його Божого Люду.

8. Однак у своїй територіальній конфігурації парафія опинилася перед викликом мати справу зі специфічною особливістю сучасного світу, в якому збільшена мобільність та цифрова культура розширили життєві кордони і межі існування. А й справді з одного боку життя людей чимдалі менше ототожнюється з контекстом певного і незмінного середовища, усе відбувається радше у «глобальному плюралістичному селі»; з іншого – цифрова культура безповоротно змінила розуміння простору, а також мову та поведінку людей, особливо молодого покоління.

Окрім того, неважко передбачити, що сталий розвиток технологій ще більше модифікуватиме спосіб мислення та розуміння людини самої себе та суспільного життя. Швидкість змін, модифікація культурних моделей, легкість пересування та швидкість комунікації трансформують сприйняття простору та часу.

9. Парафія як жива спільнота віруючих включена у згаданий контекст, у якому зв'язок з територією, як правило, сприймається чимдалі менше, місця приналежності стають різноманітними, а міжособистісні стосунки зазнають загрози розчинитися у віртуальному світі без жодних зобов'язань або відповідальності за особисті відносини.

10. Сьогодні ми відчуваємо, що ці культурні зміни та різний стосунок до території створюють для Церкви – завдяки присутності Святого Духа – сприятливі умови, аби наново розпізнати спільнотність, «*яка полягає у тому, аби бачити реальність очима Бога з думкою про єдність та спричас-*

тя»[11]. Тому нагально потрібно залучити весь Люд Божий прийняти запрошення Духа, щоб провести процеси «омолодження» обличчя Церкви.

III. Сьогоднішнє значення парафії

11. Керуючись таким розпізнанням парафія покликана у відповідності до вимог часу пристосувати своє служіння до потреб вірян та історичних перемін. Необхідний оновлений динамізм, який дасть змогу наново відкрити покликання кожної охрещеної людини бути учнем Ісуса та місіонером Євангелія, у світлі документів Другого Ватиканського собору та пізнішого Вчення Церкви.

12. Отці Собору справді далекоглядно писали: «*Душпастирство мусить бути завжди перейняте місіонерським духом*»[12]. Продовжуючи це вчення, святий Йоан Павло II зазначив: «*Парафія повинна бути вдосконалена та інтегрована в багато інших форм, але вона й надалі залишається незамінним організмом, який відіграє першочергову роль у видимих структурах Церкви*», аби «*зробити євангелізацію центром усіх душпастирських дій, пріоритетною, найважливішою та першочерговою потребою*»[13]. Згодом Бенедикт XVI навчав, що «*парафія – це маяк, який променіє світлом віри і в такий спосіб сповнює найглибші й найправдивіші прагнення людського серця, надаючи сенс і надію життю людей та сімей*»[14]. І нарешті Папа Франциск нагадує, що «*усією своєю діяльністю парафія заохочує та вчить своїх членів бути залученими до євангелізації*»[15].

13. Для сприяння фундаментальній місіонерській ролі християнської спільноти у світі[16] важливо переосмислити не тільки новий досвід парафії, а й служіння та місію священиків, які разом із вірянами мають завдання бути «сіллю землі» і «світлом світу» (пор. Мт 5, 13-14), «світлом на свіч-

нику» (пор. Мк 4, 21), об'являючи обличчя євангелізуючої спільноти, здатної адекватно читати знаки часу і спонукати до давання гармонійного свідчення євангельського життя.

14. Починаючи з цього відчитування знаків часу, під натхненням Святого Духа необхідно творити нові знаки: оскільки парафія уже не являється основним місцем агрегації та соціальності як в минулому, перед нею стоїть виклик – окрім звичайної повсякденної активності, віднайти інші шляхи близькості. Це завдання не є тягарем, який слід нести на собі, а викликом, який потрібно прийняти з ентузіазмом.

15. Учні Господа, слідуючи за своїм Учителем у школі Святих та Пастирів, інколи через пережитий болісний досвід, навчилися, як саме чекати на Божі часи й шляхи, живитися впевненістю, що Він завжди присутній аж до кінця історії, і що Святий Дух – серце, яким пульсує життя Церкви – збирає дітей Божих, розсіяних по всьому світу. Саме тому християнська спільнота не має боятися ініціювати та супроводжувати процеси у місцях, в яких живуть люди різних культур, маючи глибоку певність, що для учнів Христа «*немає нічого по-справжньому людського, що не знаходило б відгуку в їхніх серцях*»[17].

IV. Місія – головний критерій оновлення

16. Під час постійної трансформації, іноді парафія, попри широке залучення, не може адекватно відреагувати на численні очікування вірян, особливо враховуючи різновиди типів спільнот[18]. Це правда, що характерна риса парафії – її укорінення там, де кожен живе щодня. Однак (і насамперед сьогодні) територія – це не просто розмежований географічний простір, а радше контекст, у якому кожен виражає своє життя у відносинах, взаємному служінні та давніх традиціях. Саме на такій «екзистенційній території» розгортаються виклики Церкви посеред суспільства.

Душпастирське служіння, яке визначає сферу своєї діяльності виключно у територіальних межах парафії, здається застарілим, адже часто парафіяни перестають розуміти цю форму, яка має вигляд, скоріше, як ностальгія за минулим, аніж натхненна відвага задля майбутнього[19]. З іншого боку, слід зазначити, що на канонічному рівні територіальний принцип залишається чинним повною мірою, коли цього вимагає право[20].

17. Крім того, саме лише повторення дій, які не впливають на життя конкретних людей, стає безрезультативним намаганням вижити, що часто стикається із загальною байдужістю. Якщо парафія не живе духовним динамізмом характерним євангелізації, вона стикається з загрозою стати склеротичною і замкнутою у собі структурою, яка пропонує досвід, позбавлений євангельського та місіонерського смаку, ймовірно, призначеного лише для малих груп.

18. Євангелізаційна віднова вимагає нової пильності та різноманітних душпастирських пропозицій, аби Боже Слово і сакраментальне життя могли охопити кожного відповідно до його життєвої ситуації. Насправді сьогоднішня приналежність до церковної спільноти чимдалі менше пов'язана із місцем народження й дозрівання її членів, а нагадує, ймовірніше, спільноту усиновлення[21], де віруючі здобувають ширший досвід Божого Люду, де-факто, єдиного тіла, яке складається з багатьох членів, кожен із яких старається задля блага усього організму (пор. 1 Кор 12, 12-27).

19. Окрім питань місць та рацій пов'язаних із приналежністю, парафіяльна спільнота являється також середовищем спільноти людей, в якій здійснюється євангелізаційне діло Церкви, де служаться таїнства та надається свідчення справами милосердя – у місіонерській динаміці, яка окрім того, що є невід'ємним душпастирським елементом, стає критерієм для її перевірки на справжність. У сучасну епоху,

коли часто можна стикнутися з ситуаціями відкинутості та самотності, парафіяльна спільнота через мережу братніх стосунків, спрямованих на подолання нових форм бідності, покликана бути живим знаком близькості Христа.

20. З огляду на сказане вище, необхідно визначити перспективи, які дали б можливість у місіонерському ключі оновити «традиційні» парафіяльні структури. Це – серце бажаного душпастирського навернення, яке повинно стосуватися проголошення Божого Слова, сакраментального життя та свідчення ділами милосердя, або основних сфер, у яких парафія розвивається та пристосовується до Тайни, у яку вона вірує.

21. Звертаючись до Діянь Апостолів, ми усвідомлюємо фундаментальне значення Божого Слова, його внутрішньої сили, яка спонукає до навернення сердець. Це їжа, яка живить учнів Господа, і вони стають свідками Євангелія у різних життєвих обставинах. Писання несе у собі пророчу силу, яка робить його постійно живим. Тому необхідно, аби парафія навчилася читати Боже Слово та роздумувати над ним через різноманітні способи його проголошення[22], вдаючись до чітких та зрозумілих форм переказу, які розповідали би про Господа Ісуса відповідно до постійно нового свідчення *керигми*[23].

22. Також служіння таїнства Євхаристії є «*джерелом та вершиною всього християнського життя*»[24], а отже, суттєвим моментом у творенні парафіяльної спільноти. У ньому Церква усвідомлює значення свого імені: зібрання Божого Люду, який прославляє, благає, заступається і дякує. У звершенні Євхаристії християнська спільнота приймає живу присутність Розіп'ятого та Воскреслого Господа, отримуючи звістку про всю Його таємницю спасіння.

23. Тому Церква відчуває необхідність наново відкрити християнське втаємничення, яке породжує нове життя, оскільки воно вписане у таємницю життя самого Бога. На-

справді це подорож, яка вимагає безперервності, пов'язана не лише з богослужіннями чи певними подіями, оскільки у першу чергу визначається не обов'язком проведення «обряду переходу», а винятково перспективою постійного наслідування Христа. У цьому контексті може бути корисним створити містагогічні шляхи, які реально мали б зв'язок із життям[25]. Також катехізація має являти собою безперервне проголошення Таємниці Христа, щоб Його повнота зростала у серцях, охрещених (пор. Еф 4, 13), через особисту зустріч із Господом життя.

Як нагадав Папа Франциск, необхідно «*звернути увагу на дві фальшиві форми святості, які можуть звести нас на манівці: гностицизм і пелагіанство. Це єресі, які виникли у перших століттях християнства, але ще й сьогодні є тривожно актуальними*»[26]. У випадку гностицизму йдеться про віру абстрактну і винятково інтелектуальну, побудовану лише на знаннях, яка залишається далекою від життя, тоді як пелагіанство спонукає людину покладатися тільки на власні сили, ігноруючи дію Духа.

24. У таємничому взаємозв'язку між діянням Бога та діянням людини проголошення Євангелія відбувається завдяки чоловікам та жінкам, які підтверджують усе, що проголошують, втілюючи це у своєму житті, у мережі міжособистісних стосунків, чим породжують довіру та надію. У наші часи, які часто позначені тавром байдужості, замкнутості у собі та відкиненням іншого, повторне відкриття братерства – має фундаментальне значення, оскільки євангелізація тісно пов'язана з якістю людських стосунків[27]. У такий спосіб християнська спільнота визнає власними слова Ісуса, який закликає нас «*відчалити на глибінь*» (Лк 5, 4), сподіваючись, що заклик Учителя закинути сіті уже сам по собі гарантує впевненість у «рясному вилові»[28].

25. «Культура зустрічі» – це середовище, яке сприяє діалогу, солідарності та відкритості на кожного, де центральне місце відведено людині. Тому необхідно, аби парафія

була «місцем», де сприяють перебуванню разом та зростанню тривалих особистих відносин, які дозволяють кожному досвідчити сенс спільної приналежності та сприйняття іншими.

26. Парафіяльна спільнота покликана розвивати справжнє «мистецтво близькості». Якщо воно глибоко прищепиться, то парафія стане справжнім місцем подолання самотності й впливатиме на життя багатьох людей, а також «*святинею, куди спраглі приходять втамувати спрагу і йти далі, центром, який постійно посилає місіонерів*»[29].

V. «Спільнота спільнот»: парафія, яка інтегрує, євангелізує та уважна на вбогих

27. Предметом місіонерської та євангелізаційної діяльності Церкви завжди є Божий Народ в цілому. Насправді Кодекс канонічного права підкреслює, що парафія ототожнюється не з будівлею чи ансамблем споруд, а з конкретною спільнотою вірних, душпастирська опіка у якій довірена настоятелю, її власному пастирю[30]. У зв'язку з цим Папа Франциск нагадав, що «*парафія – це форма присутності Церкви на території, середовище, де слухають Слово, в якому розвивається християнське життя, місце для діалогу, проповідування, для діл милосердя, для поклоніння і здійснення релігійного культу*», і наголосив, що парафія – це «*спільнота спільнот*»[31].

28. Різні складові і члени, через які виражається парафія, покликані до спільності та єдності. Залежно від того, наскільки кожен визнає свою взаємодоповнюваність, віддаючи її на користь спільноти, можна зауважити, з одного боку, служіння парафіяльного настоятеля та пресвітерів, які співпрацюють як пастирі, а з іншого – особливість різних харизм дияконів, богопосвячених осіб і мирян, щоб кожен працював задля будування єдиного тіла (пор. 1 Кор 12, 12).

29. Тому парафія – це спільнота, скликана Святим Духом проголошувати Слово Боже і сприяти народженню на світ своїх нових дітей із хрестильної купелі; зібрана своїм пастирем, вона святкує згадку про страждання, смерть і воскресіння Господа і свідчить про віру в любов, постійно живучи місіонерським духом, щоб ніхто не був позбавлений життєдайної спасенної звістки.

Маючи це на увазі Папа Франциск ствердив: «*Парафія – це не квола структура; саме тому, що вона має велику гнучкість, може приймати досить різноманітні форми, які вимагають від настоятеля та спільноти місіонерського послуху і креативності. Хоча це, безумовно, не єдина євангелізаційна інституція, але якщо вона здатна реформувати себе та постійно адаптовуватись, то і надалі буде «тією самою Церквою, що живе посеред домівок своїх синів та дочок». Це передбачає, що вона дійсно буде в контакті з сім'ями та життям людей, а не перетвориться на мляву структуру, відокремлену від людей, або на групу обраних, які займаються тільки собою [...] Однак ми мусимо визнати, що заклик переглянути та оновити парафії ще не дав достатніх плодів для того, щоб наблизити їх до людей, щоб стали середовищем живого сопричастя й участі вірних та бути цілковито орієнтованими на місіонерську діяльність*»[32].

30. Парафія не може цуратися «духовно-церковного стилю санктуаріїв» – цього справжнього «місіонерського майданчика» – з характерними для нього гостинністю, життям у молитві та тиші, яка зміцнює духа, а також звершенням таїнства Примирення та чуйністю до проблем убогих. Паломництва, які парафіяльні спільноти здійснюють до різних санктуаріїв, – це цінні інструменти для зростання у братньому сопричасті, котрі після повернення додому допоможуть зробити середовища їхнього щоденного життя відкритішими та гостиннішими[33].

31. З цієї перспективи видається цілком очевидним, що санктуарій може мати набір характеристик та послуг, які, аналогічно, повинна мати парафія, будучи для багатьох вірян бажаною метою їхнього власного внутрішнього пошуку та середовищем, де вони зустрічаються з обличчям милосердного Христа та з гостинною Церквою.

У санктуаріях вони можуть наново відкрити «помазання від Святого» (1 Йн 2, 20), тобто своє власне хрестильне богопосвячення. У цих місцях ми вчимося із запалом відзначати у літургії таємницю присутності Бога серед Його Люду, красу євангелізаційної місії кожної охрещеної людини, відкривати покликання служити справами милосердя там, де ми стало проживаємо[34].

32. Парафія, як «санктуарій», відкрита для всіх, покликана також охопити всіх без винятку, нагадує, що убогим та відкинутим завжди треба надати привілейоване місце у серці Церкви. Як сказав Бенедикт XVI: «*Бідні – це привілейовані адресати Євангелія*»[35]. Своєю чергою Папа Франциск написав, що «*нова євангелізація – це запрошення визнати спасительну силу існування вбогих і поставити її у центр дороги Церкви. Ми покликані відкрити в них Христа, віддати їм свій голос у їхніх справах, також бути їхніми друзями, слухати їх, розуміти і прийняти таємничу мудрість, яку Бог бажає нам уділити через них*»[36].

33. Дуже часто парафіяльна спільнота є першим місцем, де убогі особисто знайомляться з обличчям Церкви. Зокрема йдеться про священиків, дияконів та богопосвячених осіб, які повинні ставитися зі співчуттям до «зраненого тіла»[37] братів, відвідувати їх у недузі, підтримувати безробітних та їхні сім'ї, відкривати двері для тих, хто цього потребує. Парафіяльна спільнота, звертаючи погляд на останніх, євангелізує сама і дає змогу й собі бути євангелізованою убогими, у такий спосіб наново відкриваючи соці-

альне зобов'язання проповідувати у всіх своїх найрізноманітніших середовищах[38], не забуваючи при цьому «найвищий закон» милосердя, за яким ми і будемо суджені[39].

VI. Від навернення людей – до перетворення структур

34. У цьому процесі оновлення та перебудови парафія повинна уникати ризику потрапити у пастку надмірної та бюрократичної інституції заходів та у пропозицію послуг, які спрямовані не на динаміку євангелізації, а є критерієм самозбереження[40].

Цитуючи святого Павла VI, Папа Франциск із властивою для нього щирістю зазначив, що «*Церква повинна поглиблювати свідомість себе самої, медитувати над своєю таїною (...) Існують церковні структури, які можуть гальмувати євангелізаційний динамізм, а добрі структури служать тільки тоді, коли є життя, яке їх анімує, підтримує й оцінює. Без нового життя та автентичного євангельського духу, без «вірності Церкви своєму покликанню» кожна нова структура швидко деградує*»[41].

35. Трансформація структур, яку має визначити сама парафія, вимагає зміни ментальності та внутрішньої віднови, перш за все у тих, хто покликаний відповідати за душпастирство. Аби бути вірними Христовому наказу, душпастирі, зокрема настоятелі парафій, «*особливі співпрацівники єпископа*»[42], повинні терміново усвідомити потребу реформи душпастирства місіонерського характеру.

36. Беручи до уваги те, як християнська спільнота цінує глибокі історичні та емоційні зв'язки, жоден душпастир не повинен забувати, що віра Божого Люду пов'язана із сімейною та спільнотною пам'яттю. Дуже часто святе місце нагадує важливі моменти життя минулих поколінь, людей та подій які впливали на особисту та сімейну історію. Щоб уникнути травм та зранень, важливо, аби процеси реорга-

нізації парафіяльних, а іноді і дієцезіальних спільнот мали гнучкий та поступовий перебіг.

Згадуючи реформу Римської курії, Папа Франциск підкреслив, що поступовість – «*це плід необхідного розпізнання, яке передбачає історичний процес, ритмічність та етапність, верифікацію, виправлення, експериментування, затвердження ad experimentum* (*на пробний строк*). *Тому в таких випадках йдеться не про нерішучість, а про гнучкість, необхідну для здійснення реальної реформи*»[43]. Йдеться про те, щоб уникнути зайвого «прискорення», треба уникати бажання проводити реформи занадто поспішно та за такими загальними критеріями, які, хоча відповідають «кабінетній» логіці, забувають про конкретних людей, які мешкають на певних теренах. Насправді кожен проєкт повинен враховувати реальне життя спільноти та реалізуватися без травматичних ефектів, йому повинен передувати необхідний етап попередньої консультації, а також етап поступового впровадження та перевірки.

37. Таке оновлення, звісно, стосується не лише парафіяльного настоятеля, і воно не може бути нав'язане «згори», виключаючи Божий Люд. Душпастирське навернення структур передбачає усвідомлення того, що «*Святий Люд, вірний Богу, помазаний благодаттю Святого Духа; отже, під час роздумів, оцінювання й розпізнання ми маємо бути дуже уважними до цього помазання. Проте щоразу, коли ми забуваємо про цю істину як Церква, як душпастирі, як богопосвячені особи, сходимо на неправильний шлях. Щоразу, коли ми хочемо витіснити, змусити замовкнути, знищити, зігнорувати або звести до рівня малих еліт Божий Люд у його цілісності та різноманітності, будуємо спільноти, творимо душпастирські програми, богословські концепції, духовність та структури без коріння, без історії, без обличчя, без пам'яті, без тіла, в дійсності, без життя. У той момент, коли ми відриваємося від життя*

Люду Божого, опиняємося у порожнечі й спотворюємо природу Церкви»[44].

У цьому сенсі духовенство не тільки має саме вдатися до переміни, до якої закликає Святий Дух, а й долучитися до навернення, яке стосується усіх членів Божого Люду[45]. Тому необхідно «*свідомо і чітко шукати простору співпричастя та участі, аби Помазання всього Божого Люду знайшло своє конкретне посередництво, щоб об'явити себе*»[46].

38. У зв'язку з цим стає очевидним, що було б доречним подолання концепції «самозамкнутої системи» парафії як і «клерикалізації душпастирства». Серйозне ставлення до того факту, що Божий Люд має «*гідність і свободу дітей Божих, у чиїх серцях, як у храмі, мешкає Святий Дух*»[47], заохочує нас популяризувати практики та моделі, за допомогою яких кожна охрещена людина, завдяки дарам Святого Духа та отриманим харизмам, стає активним героєм євангелізації, діючи у стилі та формах органічного співпричастя як з іншими парафіяльними спільнотами, так і з загальним дієцезіальним душпастирством. Насправді вся спільнота – це суб'єкт, відповідальний за місію, оскільки Церква не ототожнюється лише з ієрархією, але представляє себе як Люд Божий.

39. Завдання пастирів полягатиме у тому, аби зберегти цю живу динаміку, завдяки якій кожна охрещена людина зможе виявити себе як активного героя євангелізації. Спільнота пресвітерів, яка неустанно перебуває на шляху перманентної формації[48], має мудро реалізовувати мистецтво розпізнання, яке дозволяє парафіяльному життю зростати і дозрівати, поважаючи різні покликання та служіння. Отже, пресвітер як частина довіреного його опіці Божого Люду і його слуга не може замінити його. Парафіяльна спільнота уповноважена пропонувати форми служіння, проголошення віри та свідчення діл милосердя.

40. Фундаментальний сенс Святого Духа – безкорисливий дар Отця і Сина Церкві – провадить нас до глибоко переживання виміру безкорисливості, згідно з ученням Ісуса: «*Даром прийняли, даром давайте*» (Мт 10, 8). Він навчав своїх учнів поставі великодушного служіння, аби кожен був даром для інших (пор. Йн 13, 14-15), з особливою увагою до вбогих. Звідси, з-поміж інших, виникає потреба не «торгуватися», коли йдеться про сакраментальне життя, і не створювати враження, що звершення таїнств – насамперед Святої Євхаристії – та інших послуг можуть тарифікуватися та підлягати оплаті.

Також пастир, який віддано служить пастві, так має формувати вірян, аби кожен член спільноти відчував відповідальність та безпосередню участь у задоволенні потреб Церкви через різні форми допомоги та солідарності, необхідні парафії для вільного та ефективного здійснення свого душпастирського служіння.

41. Тому місія, до якої покликана парафія як рушійна сила євангелізації, стосується всього Божого Люду та різних його членів: пресвітерів, дияконів, богопосвячених осіб та мирян, кожного відповідно до його харизми та згідно з довіреними йому обов'язками.

VII. Парафія та інші внутрішні поділи в дієцезії

42. Отже, душпастирське навернення парафіяльної спільноти у місіонерському розумінні формується й виражається у поступовому процесі оновлення структур і, у підсумку, у різноманітних способах доручення душпастирської опіки та участі у її здійсненні, до якого залучаються усі члени Божого Люду.

43. У термінології, що використовується в даний час, зміненій в документах Учення Церкви, яка стосується внутрішньої поділу території дієцезії[49], уже протягом кількох

десятиліть до термінів парафія та деканат, передбачених чинним Кодексом канонічного права[50], було додано найменування душпастирське об'єднання та душпастирський округ. Ці назви визначають фактичні форми організації душпастирства у дієцезії, що виражають нові відносини між вірянами та територією.

44. Що стосується душпастирських об'єднань або душпастирських округів, то, очевидно, не можна вважати, що вирішення багатьох сучасних проблем – це просто нова номенклатура вже існуючих структур. У центрі – процес оновлення, коли, уникаючи різких змін, а зобов'язуючись радше сприяти їм та керувати ними, слід визначити структури, завдяки яким у всіх членах християнської спільноти можна відродити спільне покликання до євангелізації з метою ефективнішої душпастирської опіки над Божим Людом, в якій ключовим фактором може бути лише близькість.

45. У цій перспективі канонічні норми наголошують на необхідності розмежування територіальних частин[51] у межах кожної дієцезії зі збереженням можливості подальшого їх згрупування у структури, проміжні між самою дієцезією та окремою парафією. Отож у зв'язку з цим, взявши до уваги розмір дієцезії та конкретну специфіку її душпастирської діяльності, можна виділити різні типології парафіяльних об'єднань[52].

У серці парафіяльних об'єднань живе і діє спільнотний вимір Церкви зі збереженням особливої уваги до конкретної території, тому при їх заснуванні необхідно якомога ретельніше враховувати однорідність населення та його звичаї, а також загальні характеристики території, аби полегшити стосунки наближеності між парафіяльними настоятелями та іншими особами причетними до душпастирства[53].

VIIа. Як засновувати парафіяльні об'єднання

46. Перш за все, перед заснуванням парафіяльних об'єднань, єпископ повинен обов'язково проконсультуватися щодо цього питання з пресвітерською радою[54], дотримуючись канонічних норм та в ім'я належної церковної співвідповідальності, яка по-різному розподілена між єпископом та членами цієї ради.

47. Згрупування кількох парафій можна досягти насамперед за допомогою простої форми федерації – таким чином, щоб об'єднувані парафії зберегли б власну своєрідну особливість з огляду на свою ж ідентичність.

Звичайно, згідно з канонічним правом, при будь-якому об'єднанні сусідніх парафій належить дотримуватися встановлених загальним правом норм щодо правосуб'єктності парафії як юридичної особи, які не підлягають диспенсації з боку єпископа[55]. Тому він повинен видати для кожної парафії, щодо якої має намір здійснити ліквідацію, окремий декрет, долучивши до нього відповідну мотивацію[56].

48. Отже, з огляду на вищесказане, об'єднання, а також заснування або ліквідація парафій має здійснюватися дієцезіальним єпископом відповідно до норм, передбачених канонічним правом, тобто шляхом інкорпорації, коли одна парафія стає складовою частиною іншої, поглинається нею і втрачає свою первісну індивідуальність та [право] юридичної особи; або ж шляхом реального злиття, яке створює нову і об'єднану парафію, з подальшою ліквідацією досі існуючих парафій та їхніх [прав] юридичної особи; або, нарешті, шляхом поділу парафіяльної спільноти на кілька автономних парафій, які створюються *ex novo*[57].

Більше того, ліквідація парафії через їхнє об'єднання є законною причиною, що безпосередньо стосується певної парафії. Натомість не є відповідними причинами, наприклад, лише брак дієцезіального кліру, загальна фінансова

ситуація у дієцезії або інші умови, які стосуються спільноти і, напевно, можуть бути подолані у короткостроковій перспективі (наприклад, число віруючих, брак економічної самостійності, міське переоблаштування території). Подібні заходи мають бути юридично обумовлені такими причинами, які були б безпосередньо та органічно пов'язані із відповідною парафіяльною спільнотою, а не із загальними і теоретичними міркуваннями.

49. У випадку заснування та ліквідації парафій, варто пам'ятати, що кожне рішення повинно прийматися за допомогою офіційного декрету, укладеного у письмовій формі[58]. Отже, вважатиметься невідповідним канонічному законодавству видання єдиного розпорядження, спрямованого на проведення реорганізації загального характеру, яке стосується всієї дієцезії, її частини або групи парафій, реалізованої єдиним нормативно-правовим актом, загальним декретом чи окремим законом.

50. Зокрема, у разі ліквідації парафій, у декреті має бути чітко зазначено, з посиланням на конкретну ситуацію, які причини спонукали єпископа ухвалити відповідне рішення. Тому їх слід вказувати ретельно, оскільки загальне посилання на «благо душ» може бути недостатнім.

Нарешті, в акті, яким ліквідується парафія, єпископ також повинен передбачити передачу її матеріальних благ відповідно до канонічних норм[59]; якщо не буде серйозних причин вчинити інакше, і, заслухавши думки пресвітерської ради[60], треба буде забезпечити, аби храм ліквідованої парафії залишався відкритим для вірян.

51. Тема згрупування парафій та їхньої ймовірної ліквідації іноді пов'язана з необхідністю відведення церковної споруди для відповідного світського використання[61] – рішення, з цього приводу ухвалює дієцезіальний єпископ після обов'язкової консультації з пресвітерською радою[62].

Зазвичай і в такому випадку зменшення чисельності дієцезіального духовенства, демографічний спад та серйозна фінансова криза дієцезії не виступають легітимними причинами для дій такого характеру. Натомість, якщо будівля храму перебуває у такому стані, який не дозволяє жодним чином використати її для богослужіння, і немає можливості її відремонтувати, можна буде вчинити згідно з правом і передати споруду для відповідного світського використання.

VIIb. Окружний вікаріат (деканат)

52. Перш за все слід пам'ятати, що «*аби сприяти душпастирській опіці шляхом спільної діяльності, дієцезіальний єпископ може об'єднати кілька сусідніх парафій у певні групи, як-от окружні вікаріати* (*деканати*)»[63]; у різних місцевостях вони набувають найменувань «деканати» або «архіпресвітеріати» (протопопії,? благочиння – прим. пер.), ба навіть «душпастирські округи» чи «префектури»[64].

53. Окружним вікарієм (деканом) необов'язково має бути настоятель певної парафії[65]. І для того, аби осягнути ціль, заради якої було засновано деканат, одним із його основних обов'язків має бути «*підтримка та координація спільної душпастирської діяльності в межах деканату*»[66], таким чином, щоб він не залишався суто формальною інституцією. Крім того, декан «*зобов'язаний відвідувати парафії свого округу в порядку, визначеному дієцезіальним єпископом*»[67]. Для кращого виконання довіреної функції та подальшої підтримки міжпарафіяльної діяльності дієцезіальний єпископ може наділити декана й іншими повноваженнями, які будуть визнані ординарієм за доцільні в умовах конкретного контексту.

VIIc. Душпастирський підрозділ

54. Надихаючись аналогічними цілями (якщо того вимагатимуть обставини) і внаслідок територіального розширення деканату або значного зростання числа вірян, керуючись необхідністю краще сприяти органічній співпраці сусідніх парафій, заслухавши пресвітерську раду[68], єпископ також може видати декрет про тривале та інституційне згрупування різних парафій у межах деканату[69], взявши до уваги деякі конкретні критерії.

55. Перш за все, доцільно, аби угруповання, іменовані душпастирськими підрозділами[70], були визначені якомога однорідніше, у тому числі з соціологічної точки зору, щоб справді цілісне та інтегроване[71] душпастирське служіння могло здійснюватися в місіонерській перспективі.

56. Крім того, кожна парафія такого душпастирського підрозділу має бути довірена одному парафіяльному настоятелеві або навіть групі священиків *in solidum* (як солідарній цілісності – прим. пер.), яка опікується усіма парафіяльними спільнотами[72]. Як варіант (якщо єпископ вважатиме це за доцільне) душпастирський підрозділ може також складатися з кількох парафій, доручених одному парафіяльному настоятелеві[73].

57. У будь-якому разі, зважаючи на повагу до священиків, які часто жертовно виконували своє служіння та мали визнання в спільнотах, а також на благо самих віруючих, пов'язаних узами любові та вдячності зі своїми пастирями, потрібно, щоб при створенні конкретної групи, дієцезіальний єпископ не керувався одним і тим самим декретом; щоб у декількох об'єднаних парафіях, доручених одному парафіяльному настоятелеві[74], всі будь-які інші ймовірні та чинні парафіяльні настоятелі, які ще перебуватимуть на посаді[75], були автоматично переведені на посади парафіяльних вікаріїв або відсторонені з посади настоятеля парафії.

58. У таких випадках, якщо це не доручення *in solidum*, дієцезіальний єпископ, в залежності від ситуації, встановлює функції священика-модератора таких об'єднань парафій спільно з регіональним вікарієм деканату[76], в межах якого створюється душпастирський підрозділ.

59. Після створення, згідно з нормами права, об'єднаних парафій – деканату або душпастирського підрозділу – єпископ визначить, чи повинна кожна парафія в цій інституції мати парафіяльну душпастирську раду[77], чи краще, щоб це завдання було доручено об'єднаній душпастирській раді для всіх зацікавлених парафіяльних спільнот. У будь-якому випадку окремі парафії, що входять до складу групи, повинні мати свою власну раду з економічних питань, оскільки зберігають правоздатність юридичної особи[78].

60. З метою посилення цілісної євангелізаційної діяльності та більш ефективного душпастирства, доречно створити спільні душпастирські служіння (наприклад, катехізація, благодійність, молодіжне чи сімейне душпастирство) для об'єднаних парафій за участі всіх членів Божого Люду, духовенства, богопосвячених осіб та віруючих-мирян.

VIId. Душпастирський округ

61. Якщо кілька пастирських підрозділів можуть утворювати деканат, то в такий самий спосіб, особливо у великих дієцезіях, дієцезіальний єпископ, проконсультувавшись із пресвітерською радою[79], може згрупувати кілька деканатів у душпастирські регіони чи душпастирські округи[80] під керівництвом єпископського вікарія[81], який має звичайну виконавчу владу для управління душпастирським округом від імені дієцезіального єпископа, під його владою та у сопричасті з ним, а додатково має спеціальні уповноваження, якими єпископ хотів би наділити його в окремих випадках.

VIII. Звичайні та надзвичайні форми душпастирства, які доручені парафіяльній спільноті

62. На першому місці, парафіяльний настоятель та інші священики у сопричасті з єпископом – є фундаментальним орієнтиром для парафіяльної спільноти з огляду на належні й відповідні пастирські компетенції[82]. Парафіяльний настоятель і пресвітеріат, плекаючи спільнотне життя та священицьке братерство, провадять для спільноти та разом із нею сакраментальне життя й покликані організувати парафію таким чином, аби та була ефективним знаком сопричастя[83].

63. Що стосується присутності та місії священиків у парафіяльній спільноті, то особливої й пильної уваги заслуговує спільнотне життя священиків[84]; рекомендація про це міститься у кан. 280 ККП, хай навіть це не становить обов'язку для дієцезіального кліру. У зв'язку з цим слід пам'ятати про фундаментальну цінність духу сопричастя, молитви та спільної душпастирської діяльності духовних[85], з метою ефективного свідчення про сакраментальне братерство[86] та ефективну євангелізаційну діяльність.

64. Коли пресвітеріат проживає у спільнотному житті, священицька ідентичність зміцнюється, матеріальні проблеми зменшуються, а спокуса індивідуалізму поступається місцем глибоким особистим відносинам. Спільна молитва, спільні роздуми та вишкіл, яких ніколи не має бракувати у священицькому житті, можуть бути великою підтримкою у формуванні священицької духовності, реалізованої у повсякденному житті.

У будь-якому разі було б корисно, якби єпископ, розпізнавши ситуацію, наскільки це можливо, взяв до уваги людські та духовні узи між священиками, яким він має намір довірити парафію або парафіяльне об'єднання, запрошуючи їх до великодушної відкритості на нову пастирську місію та

на певну форму спільного життя із співбратами-священиками[87].

65. У деяких випадках, особливо там, де відсутня традиція чи звичай парафіяльного дому (плебанії), або коли з якихось причин плебанія недоступна як священицьке помешкання, може трапитися, щі він повернеться жити у своїй родині з якої походить – першого місця його людської формації та відкриття свого покликання[88].

Таке розташування, з одного боку, може виявитися позитивним для повсякденного життя священика у тому сенсі, що йому гарантувалося б спокійне та стабільне домашнє середовище, особливо коли поруч будуть батьки. З іншого, слід уникати ситуацій, аби такі сімейні стосунки священик переживав із внутрішньою залежністю та меншою готовністю до повночасного служіння, або як альтернативу, яка замість того, щоб доповнювати, буде заважати стосункам із пресвітерською родиною та спільнотою віруючих мирян.

VIIIa. Настоятель парафії

66. Посада парафіяльного настоятеля несе в собі повну душпастирську відповідальність[89], а тому, аби хтось належним чином був призначений на парафіяльного настоятеля, він мав би отримати священицькі свячення[90], виключаючи будь-яку можливість надання цієї посади або пов'язаних із нею функцій, тому, хто немає свячень, навіть у випадках браку священиків. Саме через стосунки знайомості та близькості, які необхідні між пастирем та спільнотою, посаду парафіяльного настоятеля не можна довірити юридичній особі[91]. Особливо відзначимо, що (окрім ситуацій, передбачених нормами кан. 517, §§ 1-2) посаду парафіяльного настоятеля не можна доручати групі осіб, яка складається з кліриків та мирян. Отже, необхідно уникати таких визначень, як от «*керівник команди*», «*лідер групи*» або подібних

інших, які створюють враження про колегіальне управління парафією.

67. Через те, що парафіяльний настоятель – «*власний душпастир довіреної йому парафії*»[92], йому прислуговує ipso iure юридичне представляння парафії[93]. Він є адміністратором, який відповідає за майно парафії, яке належать до «церковного майна», і тому регулюється відповідними канонічними нормами[94].

68. Як зазначає Другий Ватиканський Собор, «*кожен настоятель у своїй парафії нехай втішається такою стабільністю у своєму становищі, якої вимагає добро душ*»[95]. Тому в якості загального принципу необхідно, аби парафіяльний настоятель «*призначався на невизначений термін*»[96].

Однак дієцезіальний єпископ може призначати парафіяльних настоятелів на певний визначений термін, якщо це встановлено декретом Конференції єпископів. З огляду на необхідність встановлення дієвих та ефективних зв'язків між парафіяльним настоятелем та довіреною йому спільнотою, було б доречно, аби конференції єпископів не встановлювали занадто короткий термін, менший ніж п'ять років, для призначення на певний визначений термін.

69. У будь-якому разі парафіяльні настоятелі, навіть якщо їх призначили на «невизначений термін» (або ще не добіг кінця «визначений термін»), мають бути готові до можливого переведення до іншої парафії або на іншу посаду, «*якщо благо душ, потреба чи добро Церкви вимагатимуть цього*»[97]. Слід пам'ятати, що парафіяльний настоятель служить парафії, а не навпаки.

70. Зазвичай там, де це можливо, парафіяльний настоятель повинен здійснювати душпастирську опіку лише над однією парафією, але «*через брак священиків чи/або внаслідок інших обставин опіка кількома сусідніми парафіями*

може бути доручена одному парафіяльному настоятелю»[98]. Наприклад, «іншими обставинами» можуть вважатися незначна площа території чи чисельність населення, а також суміжність відповідних парафій. Якщо одному і тому ж парафіяльному настоятелеві довірено декілька парафій, дієцезіальному єпископу слід ретельно оцінити, чи зможе той повною мірою і фактично виконувати посадові обов'язки парафіяльного настоятеля у кожній із них як справжній пастир[99].

71. Після призначення парафіяльний настоятель у повному обсязі виконує покладені на нього функції, з усіма правами та обов'язками, аж доки його не буде законно усунуто з душпастирської посади[100]. Для його відсторонення або для переведення до закінчення мандату необхідно дотримуватись відповідних канонічних процедур, до яких вдається Церква, розпізнаючи те, що буде доречним у конкретному випадку[101].

72. Коли добро вірних вимагатиме цього, навіть якщо інших причин усунення з посади немає, парафіяльний настоятель, який досяг 75-річного віку, має прийняти пропозицію, з якою до нього може звернутися дієцезіальний єпископ, про відставку з посади у парафії[102]. Подання заяви про відставку після досягнення 75 років[103], яка вважається моральним, хоча й не канонічним обов'язком, не призводить до того, що парафіяльний настоятель автоматично втрачає свою посаду. Припинення його повноважень відбувається лише тоді, коли дієцезіальний єпископ письмово повідомляє відповідного парафіяльного настоятеля про те, що його відставку прийнято[104]. З іншого боку, єпископ має прихильно поставитися й розглянути питання про відставку парафіяльного настоятеля, хай навіть через 75-річний вік.

73. У будь-якому разі, аби уникнути функціоналістського підходу до служіння, перед тим, як прийняти відставку, діє-

цезіальний єпископ має розсудливо зважити усі обставини особи та місця – як от стан здоров'я чи дисциплінарні причини, недостатня кількість священиків, благо парафіяльної спільноти та інші подібні фактори – і прийме відставку за наявності слушної та пропорційної причини[105].

74. В іншому разі, якщо особисті обставини священика дозволяють це і рація душпастирської доцільності це підказує, єпископ повинен подумати про те, аби залишити його на посаді парафіяльного настоятеля, підтримавши його, наскільки це можливо, та готуючи йому наступника. Крім того, «*у залежності від випадку, єпископ може довірити меншу за розміром і менш вимогливу парафію парафіяльному настоятелю, який подав відставку*»[106], або у будь-якому разі доручити йому інше душпастирське завдання, яке б відповідало його конкретним можливостям, попросивши священика зрозуміти, якби така потреба виникла, що в жодному разі таке переведення не має розглядатися ані як «пониження у посаді», ані як «покарання».

VIIIb. Адміністратор парафії

75. Якщо неможливо негайно номінувати парафіяльного настоятеля, призначення адміністраторів парафії[107] має відбуватися лише згідно з нормами канонічного права[108].

Насправді, це по суті, перехідна посада, яка виконується до призначення нового парафіяльного настоятеля. З цієї причини є незаконним, коли дієцезіальний єпископ призначає адміністратора парафії та залишає його на цій посаді більше року, або навіть на постійно, уникаючи призначення парафіяльного настоятеля.

Як показує досвід, такі рішення часто приймаються з метою обійти правові норми щодо принципу сталості парафіяльного настоятеля. Таким чином цей принцип порушується, із шкодою для місії даного пресвітера, а також са-

мої спільноти, яка в умовах непевності щодо присутності пастиря не спроможна виробити перспективні плани євангелізації, будучи змушеною обмежитися душпастирством, спрямованим на збереження того, що вже є.

VIIIc. Парафії, повірені спільній опіці (in solidum) кількох священиків

76. Як додаткова можливість, «*якщо цього вимагатимуть обставини, душпастирська опіка парафією або кількома парафіями одночасно може бути доручена одразу кільком in solidum священикам*»[109]. Це рішення можна прийняти тоді, коли, на розсуд єпископа, цього вимагають конкретні обставини, особливо задля блага зацікавлених спільнот, шляхом здійснення спільної та ефективної душпастирської діяльності, а також для зміцнення духовності сопричастя між пресвітерами[110].

У таких випадках група священиків, у сопричасті з іншими членами зацікавлених парафіяльних спільнот, діє шляхом спільно ухвалюваних рішень, стаючи згідно з правом по відношенні до інших священиків та настоятелів модератором, який виступає як *primus inter pares*.

77. Наполегливо рекомендується, аби кожна спільнота священиків, яким *in solidum* повірена душпастирська опіка однієї або кількох парафій, склала внутрішній регламент, щоб кожен священик міг краще виконувати визначені йому завдання та функції[111].

Модератор несе відповідальність за координацію спільної роботи у парафії або парафіях, довірених групі, бере на себе юридичну репрезентацію[112], координує виконання повноважень щодо асистування при укладенні шлюбів та надання диспенсацій, які надаються парафіяльним настоятелем[113], і відповідає перед єпископом за всю діяльність групи[114].

VIIId. Парафіяльний вікарій

78. На додачу до зазначеного вище, може виникнути ситуація, коли один зі священиків буде призначений парафіяльним вікарієм і відповідальним за певний сектор душпастирства (молоді, людей похилого віку, хворих, товариств, братств, формації, катехізації тощо), для служіння у різних парафіях, або ж для виконання усього служіння в цілому або конкретній його частині в одній із парафій[115].

У випадку, коли парафіяльному вікарію доручено виконання обов'язків у кількох парафіях, довірених різним парафіяльним настоятелям, у декреті про призначення буде доречно пояснити та описати доручені йому завдання стосовно кожної парафіяльної спільноти, а також тип відносин, які необхідно налагодити з парафіяльними настоятелями щодо проживання, утримання та служіння Святої Меси.

VIIIe. Диякони

79. Диякони – це рукоположені висвячені служителі, інкардиновані до дієцезії або інших церковних інституцій, які наділені такими повноваженнями[116]; вони є співробітниками єпископа та священиків у єдиній євангелізаційній місії і завдяки отриманому таїнству мають конкретне завдання «*служити Божому Люду через дияконію літургії, Слова та діл милосердя*»[117].

80. Аби гарантувати характерну ідентичність дияконів з огляду на підтримку їхнього служіння, Папа Франциск застерігає насамперед від деяких загроз, пов'язаних із розумінням природи дияконату: «*Ми маємо чувати, аби не сприймати дияконів як напівсвящеників і напівмирян.* [...] *Також не буде правильним образ диякона як своєрідного посередника між вірянами та душпастирями. Ані на півдорозі між священиками та мирянами, ані на півдорозі між душпастирями та вірянами. І тут є дві спокуси. Існує не-*

безпека клерикалізму: занадто клерикального диякона [...] *А інша спокуса – це функціоналізм: диякон це допомога, яку священик надає і тим, і цим*»[118].

Продовжуючи ту саму промову, Святіший Отець запропонував деякі роз'яснення щодо конкретної ролі дияконів у церковній спільноті: «*Дияконат – це особливе покликання, сімейне покликання, яке вимагає служіння* [...] *Це слово – ключ до розуміння вашої харизми. Служіння як один із характерних дарів Божого Люду. Диякон – це, так би мовити, хранитель служіння у Церкві. Кожне слово має бути добре зважене. Ви – хранителі служіння у Церкві: служіння Слову, служіння вівтареві, служіння вбогим*»[119].

81. Протягом століть вчення про дияконат зазнало глибокої еволюції. Його відновлення на Другому Ватиканському соборі також збігається з доктринальним роз'ясненням і розширенням поняття дияконського служіння, яке не зводиться до «обмеження» дияконату єдиною сферою служіння справами милосердя, а також не резервує за ним – як це було встановлено на Тридентському Соборі – розуміння як перехідного стану для майже виключно літургійного служіння. Другий Ватиканський Собор радше накреслює, що йдеться про ступінь таїнства Рукоположення, і, отже, диякони «*укріплені благодаттю святого Таїнства, у співпричасті з єпископом і його пресвітератом служать Народові Божому в дияконії літургії, Слова й милосердя*»[120].

Післясоборні рецепції продовжують ідеї, встановлені у Lumen gentium, і дедалі частіше визначають посаду дияконів як участь, хоча й в іншому ступені, у таїнстві Рукоположення. На аудієнції, уділеній учасникам Міжнародного конгресу з питань дияконату, Павло VI ще раз повторив, що диякон служить християнським спільнотам «*як у проголошенні Божого Слова, так і в служінні таїнств, і в здійсненні діл милосердя*»[121]. З іншого боку, хоча у Книзі Діянь (Діян 6, 1-6) і сказано, що сімох мужів було обрано лише для

служіння при столах, насправді та сама біблійна книга розповідає, як Стефан і Филип повністю сповнюють «дияконію Слова». Тому, будучи співробітниками Дванадцятьох та Павла, вони виконують своє служіння у двох сферах: євангелізація та діла милосердя.

Тому існує багато церковних завдань, які можна довірити диякону, тобто усі ті, які реалізують «повне піклування про душі»[122]. Однак Кодекс канонічного права визначає, які посади зарезервовані за священиком, а які також можуть бути довірені мирянам; у той самий час немає вказівок на якусь конкретну посаду, яка могла б виразити специфіку дияконського служіння.

82. У будь-якому разі історія диyaконату нагадує, що він був встановлений в контексті служебної місії Церкви а, отже, як рукоположене служіння Слову та ділам милосердя; ця остання сфера також включає управління майном. Ця подвійна місія диякона виражається у літургійному контексті, у якому він покликаний проголошувати Євангеліє та служити при Євхаристійній Трапезі. Саме ці сфери могли б допомогти визначити конкретні завдання для диякона, доцінюючи аспекти властиві для такого покликання, задля сприяння дияконського служіння.

VIIIf. Богопосвячені особи

83. Всередині парафіяльних спільнот зустрічаються люди, які провадять богопосвячене життя. Воно насправді «*не є зовнішнім або незалежним від життя місцевої Церкви явищем, а становить позначений євангельським радикалізмом особливий спосіб присутності всередині неї за допомогою своїх особливих дарів*»[123]. Крім того, інтегроване у спільноту разом зі священнослужителями та мирянами, богопосвячене життя «*вписується у харизматичний вимір Церкви.* [...] *Духовність інститутів богопосвяченого*

життя може стати як для віруючих мирян, так і для пресвітерів значним ресурсом для реалізації власного покликання»[124].

84. Внесок, який богопосвячені особи можуть зробити у здійснення євангелізаційної місії парафіяльної спільноти, походить насамперед із їхнього «буття», тобто зі свідчення радикального наслідування Христа через життя євангельськими радами[125], і лише у другу чергу від їхньої «роботи», тобто зі справ, які провадяться відповідно до харизми кожного інституту (наприклад, катехізація, благодійність, формація, душпастирство молоді, догляд за хворими)[126].

VIIIg. Миряни

85. У парафіяльних спільнотах переважну більшість становлять вірні миряни[127], які завдяки Хрещенню та іншим таїнствам християнської ініціації, а також багато із них через таїнство Подружжя[128], беруть участь у євангелізаційній діяльності Церкви, оскільки «*властивим покликанням і місією мирян є переміна різноманітних сфер земного життя, щоб Євангеліє перемінило всю людську діяльність*»[129].

Зокрема, віряни-миряни, маючи в собі власний і специфічний світський характер, яким є «*шукати Царства Божого, провадячи мирські справи і впорядковуючи їх по-Божому*»[130], «*можуть також відчувати себе покликаними або бути покликаними до співпраці зі своїми пастирями у служінні церковній спільноті задля її зростання і зміцнення її життєздатної сили, виконуючи різноманітні види служіння відповідно до благодаті і харизм, якими Господь забажає їх наділити*»[131].

86. Сьогодні від усіх мирян очікується великодушна відданість служінню євангелізаційній місії, насамперед через їхнє свідчення повсякденного життя згідно з Євангелієм у звичному середовищі та на кожному рівні відповідально-

сті, зокрема, при виконанні їхніх відповідних зобов'язань у служінні парафіяльній спільноті[132].

VIIIh. Інші форми доручення душпастирської опіки

87. Існує також інше рішення, до якого може вдатися єпископ (як про це згадує кан. 517, § 2), для забезпечення душпастирської опіки спільноті, навіть якщо через брак священиків неможливо призначити настоятеля або адміністратора парафії, який може повністю присвятити себе цій справі. За таких проблемних душпастирських обставин, аби підтримати християнське життя та продовжити євангелізаційну місію спільноти, дієцезіальний єпископ може довірити здійснення душпастирської опіки парафії диякону, богопосвяченій особі чи мирянину або навіть групі людей (наприклад, інституту богопосвячених осіб, товариству тощо)[133].

88. Над тими, кому буде доручено участь у здійсненні душпастирської опіки над спільнотою, за координатора та керівника буде визначений пресвітер, наділений повноваженнями «модератора душпастирства», якому належать виключні влада та функції парафіяльного настоятеля з відповідними обов'язками та правами попри те, що він не обіймає цієї посади.

Слід пам'ятати, що це надзвичайна форма доручення душпастирської опіки, яка виникає внаслідок неможливості призначення парафіяльного настоятеля чи адміністратора парафії, її не слід плутати зі звичайною активною співпрацею та з прийняттям на себе відповідальності всіма вірянами.

89. Маючи на увазі застосування цього надзвичайного заходу, слід подбати про те, аби Люд Божий був належним чином підготовлений до нього й сам захід був установлений лише на необхідний період, а не на невизначений

час[134]. Правильне розуміння та застосування такого вирішення вимагає, аби згідно з правними нормами «*відбувалося з ретельним дотриманням клаузул, які вони містить, а саме:* (а) *“через відсутність священиків”, а не з міркувань зручності чи неоднозначної “підтримки лаїкату”*» [...]; (б) *з застереженням, що йдеться про “участь у здійсненні душпастирської опіки”, а не про керівництво, координацію, модерування, управління парафією, які, згідно із змістом канону, належать лише священику*»[135].

90. Для успішного доручення душпастирської опіки згідно з кан. 517, § 2[136], необхідно дотримуватися певних критеріїв. Перш за все, оскільки це надзвичайне і тимчасове душпастирське рішення[137], єдина канонічна причина його використання – це відсутність священиків, що робить неможливим забезпечення душпастирської опіки парафіяльній спільноті шляхом призначення парафіяльного настоятеля або адміністратора парафії. Крім того, у цій формі душпастирського управління буде вигідніше віддавати пріоритет призначенню одного або кількох дияконів, аніж богопосвячених осіб та мирян[138].

91. У будь-якому випадку, за координацію так організованої душпастирської діяльності відповідає пресвітер, призначений дієцезіальним єпископом модератором; лише цей священик має владу та повноваження, властиві парафіяльному настоятелеві; натомість інші вірні можуть бути допущені до «*участі у здійсненні душпастирської опіки над парафією*»[139].

92. І диякон, й інші особи, яким не було уділено таїнство Рукоположення і які беруть участь у здійсненні душпастирської опіки, можуть виконувати лише ті функції, які відповідають їхньому статусу диякона або вірянина-мирянина, поважаючи «*первинні якості пов'язані з розрізненням та взаємодоповнюваністю дарів і функцій як висвячених служителів так і мирян. Ці властивості належать Церкві,*

яка за божественною установою має органічну структуру»[140].

93. Нарешті, наполегливо рекомендується у декреті, яким пресвітер призначатиметься на модератора, аби єпископ виклав, принаймні коротко, причини, через які стало необхідним застосувати надзвичайну форму доручення душпастирської опіки над однією або кількома парафіяльними спільнотами, а як наслідок, форми здійснення служіння призначеного для цього священика.

IX. Парафіяльні функції та служіння

94. Окрім спорадичної співпраці, яку кожна людина доброї волі – навіть неохрещена – може запропонувати у повсякденній діяльності парафії, існує кілька постійних завдань, завдяки яким віряни на певний період беруть на себе відповідальність служіння у парафіяльній спільноті. Тут можна згадати, наприклад, катехетів, міністрантів, вихователів, які працюють у групах та асоціаціях, про працівників у сфері благодійної діяльності та тих, хто присвячує себе різним типам консультаційних центрів чи центрам підтримки, або про тих, хто відвідує хворих.

95. У будь-якому разі при дорученні завдань, довірених дияконам, богопосвяченим особам та мирянам, які беруть участь у здійсненні душпастирської опіки, слід застосовувати відповідну термінологію, яка коректно відображає функції, котрі вони можуть виконувати відповідно до свого статусу, аби чітко відобразити основну відмінність між універсальним священством та міністеріальним (служебним), так, щоб чітко простежувалася тотожність обов'язків, які кожен отримав.

96. У цьому сенсі відповідальність насамперед дієцезіального єпископа і, у межах компетенції, парафіяльного настоятеля, полягає у тому, аби обов'язки дияконів, бого-

посвячених осіб та мирян, які мають певні відповідальні функції в парафії, не йменувалися за допомогою виразів «парафіяльний настоятель», «співнастоятель», «пастир», «капелан», «модератор», «координатор», «відповідальний за парафію» або іншими подібними титулами[141], зарезервованими правом за священиками[142], бо ці найменування напряму пов'язані зі служебним профілем священиків.

Що стосується зазначених вище дияконів та вірян, то такі вирази, як «*доручення душпастирської опіки парафії*», «*головування у парафіяльній спільноті*» та інші, які стосуються специфіки священицького служіння парафіяльного настоятеля, так само незаконні та несумісні з тотожністю їхнього специфічного покликання.

Більш доречним видається, наприклад, назва «диякон-співпрацівник», а для богопосвячених і мирян – «координатор... (такого-то сектору душпастирства)», «душпастирський співпрацівник», «душпастирський помічник (асистент)» та «відповідальний за... (такий-то душпастирський сектор)».

97. Відповідно до норми права, віряни-миряни можуть бути призначені сталими лекторами та аколітами через спеціальний обряд згідно з кан. 230, § 1. Нерукоположений вірянин може набути титул «надзвичайного міністра» лише у тому разі, коли він фактично був покликаний компетентною владою[143] для виконання певних функцій, згаданих у кан. 230, § 3 та 943. Тимчасове делегування до літургійних дій, згадане у кан. 230, § 2, навіть якщо воно триває у часі, не надає нерукоположеним вірянам жодного спеціального титулу[144].

Ці миряни мають бути у повному сопричасті з Католицькою Церквою[145], пройти відповідну формацію щодо функції, яку їх покликали виконувати, а також повинні дотримуватися зразкової поведінки у своєму особистому та душпастирському житті, що впливатиме на авторитет здійснюваного ними служіння.

98. Окрім встановлення на стале служіння лекторів та аколітів[146], єпископ, за своїм розсудливим судженням, може офіційно доручити дияконам, богопосвяченим особам та мирянам здійснювати під керівництвом та на відповідальності парафіяльного настоятеля деякі завдання[147], як, наприклад:

пп. 1. Звершення Літургії Слова у неділю та обов'язкові свята, коли «*через відсутність священнослужителя або з якоїсь іншої серйозної причини участь у Євхаристійному богослужінні виявляється неможливою*»[148]. Це виняткова ситуація, до якої можна вдатися лише за умов справжньої неможливості та завжди дбати про те, аби доручити такі літургії дияконам, якщо вони присутні;

пп. 2. Уділення Хрещення, з огляду на те, що «*звичайний служитель Хрещення – це єпископ, пресвітер і диякон*»[149] і що припис кан. 861, § 2 є винятком, який оцінюється місцевим ординарієм на його розсуд;

пп. 3. Відправлення обрядів похорону з дотриманням положень п. 19 Praenotanda dell'Ordo exsequiarum.

99. Віряни-миряни можуть проповідувати (predicare) в церкві чи в каплиці, якщо того вимагають обставини, необхідність або особливий випадок, «*згідно з розпорядженнями конференції єпископів*»[150] та «*відповідно до норм права або літургійних приписів і з дотриманням клаузул, які містяться в них*»[151]. Однак ні за яких обставин вони не можуть проголошувати проповідь під час звершення Євхаристії[152].

100. Крім того, «*там, де бракує священиків і дияконів, дієцезіальний єпископ, отримавши дозвіл Святого Престолу, після схвальної думки конференції єпископів, може делегувати мирян для асистування при заключенні подружжя*»[153].

X. Інституції церковної співвідповідальності

Xa. Парафіяльна рада з економічних питань

101. Управління майном, яким кожна парафія розпоряджається в різній мірі, – це важлива сфера євангелізації та євангельського свідчення перед Церквою та суспільством, адже, як згадав Папа Франциск, «*усі блага, які ми маємо, Господь дарує нам, аби світ рухався уперед, аби людство розвивалося, та щоби допомагати іншим*»[154]. Отже, парафіяльний настоятель не може і не повинен сам виконувати це завдання[155], але необхідно, щоб його співпрацівники допомагали йому в управлінні благами Церкви – перш за все із євангелізаційною ревністю та у місіонерському дусі[156].

102. З цієї причини у кожній парафії обов'язково має бути створена рада з економічних питань – дорадчий орган, під головуванням парафіяльного настоятеля і складається щонайменше з трьох інших вірян[157]; мінімальна кількість із трьох осіб необхідна для того, аби така рада вважалася «колегіальною»; слід пам'ятати, що парафіяльний настоятель не входить до складу ради з економічних питань, але очолює її.

103. У разі відсутності конкретних приписів, виданих дієцезіальним єпископом, парафіяльний настоятель визначатиме кількість членів ради відповідно до розміру парафії, а також вирішує, чи вони повинні призначатися ним чи обратися парафіяльною спільнотою.

Члени цієї ради, які не обов'язково належать до самої парафії, повинні мати добру репутацію, а також бути експертами з економічних та юридичних питань[158], аби вони могли виконувати ефективне та компетентне служіння, і щоб рада не була лише формальною інституцією.

104. Нарешті, якщо дієцезіальний єпископ не вирішить інакше, ніщо не заважає одній і тій самій особі, з належною

розсудливістю та дотримуючись усіх норм цивільного права, входити до складу економічної ради у кількох парафіях, якщо цього вимагають обставини.

105. Будь-які норми, видані з цього питання дієцезіальним єпископом, мають враховувати конкретні ситуації в парафії, наприклад, такі, як незначна чисельність членів спільноти або ті, які входять до складу душпастирського підрозділу[159].

106. Рада з економічних питань може відігравати особливу роль у вихованні культури спільної відповідальності, прозорості управління та задоволення потреб Церкви у парафіяльних спільнотах. Зокрема, прозорість слід розуміти не лише як офіційне формальне представлення даних, а радше як належну спільноті інформацію та вдалу нагоду залучити спільноту у формацію. Це необхідний спосіб поведінки для плекання довіри до Церкви, особливо там, де вона має у розпорядженні значні блага.

107. Зазвичай досягти прозорості можна шляхом публікації щорічного звіту, який спочатку потрібно представити місцевому ординарію[160], з детальним зазначенням доходів та витрат. Отже, блага належать парафії, а не парафіяльному настоятелеві. Незважаючи на те, що він є їхнім розпорядником, уся спільнота в цілому буде знати, як управлялося майном, яке економічне становище парафії та якими ресурсами може фактично розпоряджатися.

Xb. Парафіяльна душпастирська рада

108. Чинне канонічне законодавство[161] залишає за дієцезіальним єпископом право оцінити необхідність заснування у парафіях парафіяльної душпастирської ради, яку можна вважати особливо доцільною, як про це нагадував Папа Франциск: «*Наскільки потрібні душпастирські ради! Єпископ не може провадити дієцезію без душпастирських*

рад. Парафіяльний настоятель не може провадити парафію без душпастирських рад»[162].

Однак гнучкість цього положення дозволяє проводити адаптації, які вважаються доречними за конкретних обставин, як от, наприклад, коли декілька парафій, доручаються одному парафіяльному настоятелю, або у випадку душпастирських підрозділів: в такому разі можна створити одну душпастирську раду для кількох парафій.

109. Богословський сенс душпастирської ради вписаний в конститутивну реальність Церкви, а це означає, що вона є «Тілом Христовим», яке породжує «духовність сопричастя». Насправді у християнській спільноті різноманіття харизм і служінь, які походять із включення у Христа і з дару Святого Духа, ніколи не може бути однорідним аж до такої міри, щоб стати «*однорідністю, зобов'язанням робити усе разом й усе однаково, завжди думати всім однаково*»[163]. Навпаки, завдяки священству, отриманому у Хрещенні[164], кожен вірянин, поставлений для розбудови усього Тіла, і водночас весь Люд Божий у взаємній співвідповідальності своїх членів бере участь у місії Церкви, тобто він розпізнає знаки присутності Бога в історії і стає свідком Його Царства[165].

110. Душпастирська рада – це далеко не звичайна бюрократична інституція, натомість у ній відображається та сповнюється фундаментальний сенс Божого Люду як суб'єкта та активного і важливого героя-протагоніста євангелізаційної місії з огляду на те, що кожен вірянин отримав дари Святого Духа через Хрещення та Конфірмацію: «*Відродження до божественного життя у Хрещенні – це перший крок; відтепер необхідно поводитися як дитя Боже, тобто, ставати подібним до Христа, який діє у Святій Церкві, віддатися й долучитися до Його місії у світі. Ось що дає помазання Святого Духа*: «*Без Твого подиху людина порожня*» (пор. *Секвенція П'ятидесятниці*) [...] *Як усе жит-*

тя Ісуса оживлене Духом, так само життя Церкви та кожного із її членів провадить той сам Дух»[166].

У світлі цього фундаментального бачення ми можемо пригадати слова святого Павла VI, згідно з якими «*завдання душастирської ради полягає у тому, аби вивчити, дослідити усе, що стосується душпастирської діяльності, а згодом запропонувати практичні висновки, аби ширити згідність життя та діяльності Божого Люду з Євангелієм*»[167], усвідомлюючи, як нагадує нам Папа Франциск, що мета такої ради полягатиме «*не в тому, аби бути насамперед церковною організацією, а в здійсненні місіонерської мрії – потрапити до усіх*»[168].

111. Душпастирська рада – це дорадчий орган, який керується нормами, встановленими дієцезіальним єпископом, для визначення критеріїв її складу, методів вибору членів, цілей та способу діяльності[169]. У будь-якому випадку, аби не спотворювати природу цієї ради, бажано уникати вживання щодо неї таких іменувань, як «*команда*» або «*колектив*», тобто термінів, які не підходять для правильного визначення церковних та канонічних стосунків між парафіяльним настоятелем та іншими вірянами.

112. Згідно з відповідними нормами дієцезіального права необхідно, аби душпастирська рада фактично представляла спільноту, виразом якої вона є у всіх своїх компонентах (священики, диякони, богопосвячені особи та миряни). Це створює специфічний контекст, у якому віряни можуть *реалізувати своє право* та обов'язок висловлювати свою думку душпастирям та доводити до відома інших вірян про справи, що стосуються блага парафіяльної громади[170].

Тому основна функція парафіяльної душпастирської ради – це пошук та аналіз практичних пропозицій щодо душпастирських та благодійних ініціатив, відповідно до дієцезіальної програми.

113. Парафіяльна душпастирська рада «*має лише дорадчий голос*»[171] в тому сенсі, що, аби набути чинності, її пропозиції мають бути схвально прийняті парафіяльним настоятелем. Він, у свою чергу, повинен ретельно розглянути вказівки душпастирської ради, особливо якщо у процесі спільного розпізнання вони були висловлені одноголосно.

Аби служіння душпастирської ради було ефективним та плідним, слід уникати двох крайнощів: з одного боку, парафіяльного настоятеля, який обмежується лише винесенням на розгляд душпастирської ради уже прийнятих рішень без надання попередньої інформації, або ж який рідко скликає її лише заради *проформи*; з іншого боку, ради, на якій настоятель – це лише один із членів, де-факто позбавлений ролі пастиря та провідника спільноти[172].

114. Нарешті, вважається доречним, аби, наскільки це буде можливо, душпастирська рада складалася переважно з тих, хто несе на собі реальну відповідальність за душпастирське життя парафії, або конкретно бере в ній участь, щоб запобігти перетворенню зібрань [ради] на обмін абстрактними ідеями, які не враховують реального життя спільноти з її багатством та проблемами.

Xc. Інші форми душпастирської співвідповідальності

115. Якщо спільнота вірян не може бути заснована як парафія або тимчасова парафія[173], дієцезіальний єпископ, проконсультувавшись із пресвітерською радою[174], повинен забезпечити їй душпастирську опіку[175] беручи до уваги, наприклад, можливість створення душпастирських центрів, підпорядкованих місцевому парафіяльному настоятелю як «місійні пункти» для сприяння євангелізації та ділам милосердя. У таких випадках необхідно обладнати такий душпастирський центр відповідною церквою чи каплицею[176] та створити дієцезіальне законодавство, яке регулюватиме

його діяльність, аби та була скоординована з парафіяльною та доповнювала її.

116. Визначені таким чином центри, які в деяких дієцезіях називаються «дияконіями», можуть бути доручені – там, де це можливо – парафіяльному вікарію, ба навіть, зокрема, одному або кільком постійним (перманентним) дияконам, які б відповідали за них і керували ними, можливо, разом зі своїми сім'ями під наглядом парафіяльного настоятеля.

117. Такі центри можуть стати місіонерськими форпостами та знаряддями близькості, особливо у парафіях із дуже великою територією, щоб забезпечувати моменти молитви та євхаристійної адорації, катехізації та інших заходів на благо вірян, особливо тих, що спрямовані на уділення милосердя бідним та нужденним, а також догляд за хворими, запрошуючи до співпраці богопосвячених осіб і мирян, а також всіх людей доброї волі.

Відповідальні за душпастирський центр повинні потурбуватися про те, аби забезпечувати – через служіння настоятеля парафії та інших священиків спільноти – якомога частіше уділення Таїнств, особливо Євхаристії та Примирення.

XI. Пожертви за уділення Таїнств

118. Тема, пов'язана з життям парафій та їхньою євангелізаційною місією – це пожертва принесена за звершення Святої Меси, призначена для священика, який звершує Месу, та пожертва при нагоді звершення інших таїнств, яка, натомість, належить парафії[177]. Йдеться про пожертву, яка за своєю природою має бути добровільним актом із боку жертводавця, а її розмір залишається на його сумлінні та почутті церковної відповідальності, а не «ціною, яку потрібно заплатити», або «таксою, яка вимагається», нібито це був своєрідний «податок на таїнства». Насправді, через

жертву, принесесу за Святу Месу, «*вірні* [...] *сприяють благу Церкви і* [...] *беруть участь у її турботах про утримання священнослужителів і про діла*»[178].

119. У цьому сенсі важливо виховувати вірян, аби ті охочіше долучалися до задоволення потреб парафії, які є «їхньою справою» і про які їм добре було б навчитися самостійно піклуватися, особливо в тих країнах, де пожертви за Святі Меси досі залишаються єдиним джерелом утримання для священиків, а також одним із матеріальних засобів, необхідних для євангелізації.

120. Вищезазначене усвідомлення вірян може бути більш ефективним, чим більше священики, зі свого боку, зможуть проявити «зразкові» приклади використання грошей як через ощадливий спосіб життя, без особистих зловживань, так і через прозоре та належне управління парафіяльним майном, яке не опирається на «планах» парафіяльного настоятеля чи вузької групи людей, можливо, добрих, хоч і абстрактних, а радше, має на увазі реальні потреби вірян, особливо найбідніших та найбільш нужденних.

121. У будь-якому випадку, надзвичайно важливо «*усунути від месальних пожертв навіть уявну видимість трансакції чи торгу*»[179], маючи на увазі, що «*священикам наполегливо рекомендується звершувати Месу в намірах вірних, особливо найубогіших, навіть не отримавши жодної пожертви*»[180].

Серед засобів, що дають змогу досягти цієї мети, може бути анонімне збирання пожертв, аби кожен відчував свободу пожертвувати те, що може, або те, що вважає за правильне, не відчуваючи зобов'язання відповідати на будь-які очікування чи виплати встановленої ціни.

Закінчення

122. Посилаючись на еклезіологію Другого Ватиканського Собору, у світлі найновішого Вчення Церкви та враховуючи глибокі соціальні та культурні зміни, ця Інструкція має на меті зосередитися на темі оновлення парафії в місіонерському розумінні.

Маючи на увазі, що парафія залишається важливою інституцією для зустрічей та живих стосунків із Христом та зі своїми братами у вірі, так само вона має постійно відповідати на виклики змін, які відбуваються у сучасній культурі та житті людей, аби мати змогу творчо відкривати нові шляхи та інструменти, які дають можливість їй виконувати своє головне завдання, тобто бути рушійною силою євангелізації.

123. Отже, душпастирська діяльність повинна виходити поза територіальні межі парафії, щоб зробити церковну спільноту більш помітною через синергію між різними служіннями та харизмами, і, тим не менше, розвиватися як «цілісне душпастирство» на службі дієцезії та її місії.

Йдеться про таку душпастирську діяльність, яка завдяки ефективній та життєво важливій співпраці між священиками, дияконами, богопосвяченими особами та мирянами, а також між різними парафіяльними спільнотами у тій же області чи регіоні має на меті спільно визначити питання, труднощі та проблеми, які стосуються євангелізації, намагаючись інтегрувати шляхи, інструменти, пропозиції та відповідні засоби боротьби з ними. Такий спільний місіонерський проєкт може бути розроблений та реалізований для суміжних і близьких між собою територіальних та соціальних середовищ, тобто або у сусідніх спільнотах, або ж у тих, які мають однакові соціально-культурні умови, або в таких душпастирських районах, де, наприклад, необхідна координація душпастирств молоді – університетського та покликань, – як це вже існує в деяких дієцезіях.

Тому цілісне душпастирство, окрім відповідальної координації душпастирської діяльності та структур, здатних підтримувати зв'язок та співпрацювати між собою, вимагає внеску усіх охрещених. Як каже про це Папа Франциск: «*Коли говоримо про "людей", то говоримо не про структури суспільства чи Церкви, а про всіх людей, які діють не осібно, а разом – як спільнота всіх і для всіх*»[181].

Це вимагає, щоб парафія як історична інституція не залишалася в'язнем бездіяльності чи метушливої душпастирської монотонності, а вдалася натомість до «динамізму виходу», який, завдяки співпраці між різними парафіяльними спільнотами та поглибленому співпричастю між духовними та мирянами, ефективно спрямував її на реалізацію євангелізаційної місії, бо це завдання усього Божого Люду, який виступає на своєму історичному шляху як «Божа сім'я» і, діючи у синергії з різними своїми членами, працює на зростання усього церковного тіла.

Тому цей документ, окрім того, що наголошує на нагальній необхідності такого оновлення, подає способи застосування канонічних норм, які визначають можливості, обмеження, права та обов'язки пастирів і мирян у тому, аби парафія наново відкрила себе як основне місце проголошення Євангелія, звершення Євхаристії, простір братерства та милосердя, звідки над світом променіє світло християнського свідчення. Парафія «*має залишатися місцем креативної творчості, відносин, материнства. Там потрібно розкривати всякий винахідницький талант; і якщо парафія розвиватиметься у такий спосіб стає реальністю, те, що я називаю "парафією, яка виходить назовні"*»[182].

124. Папа Франциск запрошує до молитви благати Марію, Матір євангелізації, щоб «*Діва допомогла нам у нагальній потребі сказати наше "так", аби Добра новина Ісуса лунала у наш час; аби Її заступництвом ми здобули новий запал, щоб донести всім Євангеліє життя, яке перема-*

гає смерть; аби Діва заступалася за нас, щоб ми здобули святу сміливість шукати нові шляхи, на яких усі зможуть здобути дар спасіння»[183].

27 червня 2020 р. Святіший Отець затвердив цей документ Конгрегації у справах духовенства.

Дано у Римі, 29 червня 2020 р., в Урочистість святих Петра і Павла.

✠ Беньяміно, кардинал Стелла, *префект*

✠ Жоель Мерсьє, *секретар*

✠ Хорхе Карлос Патрон Вонг,
секретар у справах семінарій

Монс. Андреа Ріпа, *підсекретар*

Посилання

[1] Франциск, *Промова до парафіяльних настоятелів Римських парафій* (16 вересня 2013).

[2] Пор. Франциск, Апостольське послання *Evangelii gaudium* (24 листопада 2013), 287: *AAS* 105 (2013), 1136.

[3] *Ibid.*, 49: *AAS* 105 (2013), 1040.

[4] Другий Ватиканський собор, Душпастирська конституція про Церкву в сучасному світі *Gaudium et spes* (7 грудня 1965), 58: *AAS* 58 (1966), 1079.

[5] *Ibid.*, 44: *AAS* 58 (1966), 1065.

[6] Пор. Єфрем Сирин, *Коментар на Четвероєвангеліє* (Діатессарон) 1, 18-19: SC 121, 52-53.

[7] Пор. Франциск, Енцикліка *Laudato si* (24 травня 2015), 68: *AAS* 107 (2015), 847.

[8] Пор. Павло VI, Апостольске послання *Ecclesiam Suam* (6 серпня 1964): *AAS* 56 (1964), 639.

[9] *Evangelii gaudium*, 27: *AAS* 105 (2013), 1031.

[10] Пор. Йоан Павло II, Апостольське постсинодальне повчання *Christifideles laici* (30 грудня 1988), 26: *AAS* 81 (1989), 438.

[11] Франциск, *Слово на загальній аудієнції* (12 червня 2019): L'Osservatore Romano 134 (13 червня 2019), 1.

[12] Другий Ватиканський собор, Декрет про пастирське служіння єпископів у Церкві *Christus Dominus* (28 жовтня 1965), 30: *AAS* 58 (1966), 688.

[13] Йоан Павло II, *Промова до учасників пленарного зібрання Конгрегації у справах духовенства* (20 жовтня 1984), 3 і 4: *Insegnamenti* VII/2 (1984), 984 і 985; пор. його ж Апостольське повчання *Catechesi tradendae* (16 жовтня 1979), 67: *AAS* 71 (1979), 1332.

[14] Бенедикт XVI, *Проповідь під час душпастирського візиту до римської парафії Пресвятої Марії – Покровительки євангелізації* (10 грудня 2006): Insegnamenti II/2 (2006), 795.

[15] *Evangelii gaudium*, 28: *AAS* 105 (2013), 1032.

[16] Пор. *Gaudium et spes*, 4: *AAS* 58 (1966), 1027.

[17] *Ibid.*, 1: *AAS* 58 (1966), 1025-1026.

[18] Пор. *Evangelii gaudium*, 72-73: *AAS* 105 (2013), 1050-1051.

[19] Пор. Синод єпископів, XV Ординарне загальне зібрання (3-28 жовтня 2018): «*Молодь, віра та розпізнавання покликання*». Заключний документ, 129: «*У цьому контексті концепція парафіяльної діяльності,*

яка замикається у межах самих лише територіальних меж, неспроможна долучити до себе вірних різноманітністю пропозицій, йдеться насамперед про молодь, що загрожує парафії неприпустимою стагнацією і тривожним браком душпастирської інноваційності»: L'Osservatore Romano 247 (29-30 жовтня 2018), 10.

[20] Пор. CIC, кан. 102; 1015-1016; 1108, § 1.

[21] Пор. *Christifideles laici*, 25: *AAS* 81 (1989), 436-437.

[22] Пор. *Evangelii gaudium*, 174: *AAS* 105 (2013), 1093.

[23] Пор. *ibid.*, 164-165: *AAS* 105 (2013), 1088-1089.

[24] Другий Ватиканський собор, Догматична конституція про Церкву *Lumen gentium* (21 листопада 1964), 11: *AAS* 57 (1965), 15.

[25] Пор. *Evangelii gaudium*, 166-167: *AAS* 105 (2013), 1089-1090.

[26] Франциск, Апостольске повчання про покликання до святості у сучасному світі *Gaudete et exsultate* (19 березня 2018), 35: *AAS* 110 (2018), 1120. Стосовно гностицизму та пелагіанства треба також зважати на такі слова Папи Франциска: «*Ця світськість може живитися двома способами, тісно між собою з'єднаними. Перший – захоплення гностицизмом, вірою, замкненою в суб'єктивізмі, де цікавляться тільки окресленим досвідом або низкою роздумів і знань, які нібито додають сили, але насправді суб'єкт закривається всередині свого розуму і своїх почуттів. Другий – захоплення собою і прометеївське неопелагіанство тих, які остаточно вірять тільки у власні сили і вивищуються над іншими, бо виконують окреслені норми або непорушно вірні католицькій традиції минулого*»: *Evangelii gaudium*, 94: AAS 105 (2013), 1059-1060; пор. також Конгрегація віровчення, лист *Placuit Deo* (22 лютого 2018): *AAS* 110 (2018), 429.

[27] Пор. Лист до Діогенета V, 1-10: *Patres Apostolici*, вид-во. F.X. Funk, t. 1, Tubingae 1901, 398.

[28] Пор. Йоан Павло II, Апостольске послання *Novo millennio ineunte* (6 січні 2001), 1: *AAS* 93 (2001), 266.

[29] *Evangelii gaudium*, 28: *AAS* 105 (2013), 1032.

[30] Пор. CIC, кан. 515; 518; 519.

[31] *Evangelii gaudium*, 28: *AAS* 105 (2013), 1031-1032.

[32] *Ibid.*

[33] Пор. Франциск, Апостольске постсинодальне повчання *Christus vivit* (25 березня 2019), 238, Ватикан 2019.

[34] Пор. його ж, Булла *Misericordiae vultus* (11 квітня 2015), 3: *AAS* 107 (2015), 400-401.

[35] Бенедикт XVI, Промова до бразильських єпископів (11 травня 2007), 3: *Insegnamenti III*/1 (2007), 826.

[36] Evangelii gaudium, 198: *AAS* 105 (2013), 1103.

[37] Пор. Франциск, *Роздуми під час щоденних Мес у Домі святої Марти* (30 жовтня 2017).

[38] Пор. *Evangelii gaudium*, 186-216: *AAS* 105 (2013), 1098-1109.

[39] Пор. *Gaudete et exsultate*, 95-99: *AAS* 110 (2018), 1137-1138.

[40] Пор. *Evangelii gaudium*, 27: *AAS* 105 (2013), 1031; Ibid., 189: *AAS* 105 (2013), 1099: «*Зміни в структурах без нових переконань і постав призведуть до того, що рано чи пізно ці структури стануть скорумпованими, важкими і неефективними*».

[41] *Ibid.*, 26: *AAS* 105 (2013), 1030-1031.

[42] *Christus Dominus*, 30: *AAS* 58 (1966), 688.

[43] Франциск, *Привітання Римської Курії з нагоди свята Різдва* (22 грудня 2016): *AAS* 109 (2017), 44.

[44] Його ж, *Послання до подорожуючого Божого Люду в Чилі* (31 травня 2018): www.vatican.va/content/francesco/es/letters/2018/documents/papa-francesco_20180531_lettera-popolodidio-cile.html

[45] Пор. *ibid.*

[46] *Ibid.*

[47] *Lumen gentium*, 9: *AAS* 57 (1965), 13.

[48] Пор. Конгрегація у справах духовенства, Дар покликання до священства. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (8 грудня 2016), 80-88, Ватикан 2016, стор. 37-42.

[49] Пор. CIC, кан. 374, § 1.

[50] Пор. *ibid.*, кан. 374, § 2; Пор. Конгрегація у справах єпископів, Директорій про душпастирське служіння єпископів *Apostolorum successores* (22 лютого 2004), 217: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2110.

[51] Пор. CIC, кан. 374, § 1.

[52] Пор. *ibid.*, кан. 374, § 2.

[53] Пор. *Apostolorum successores*, 218: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2114.

[54] Пор. CIC, кан. 515, § 2.

[55] Пор. *ibid.*, кан. 86.

[56] Пор. *ibid.*, кан. 120, § 1.

[57] Пор. *ibid.*, кан. 121-122; *Apostolorum successores, 214: Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2099.

[58] Пор. CIC, кан. 51.

[59] Пор. *ibid.*, кан. 120-123.

[60] Пор. *ibid.*, кан. 500, § 2 і 1222, § 2.

[61] Пор. *Папська рада у справах культури, Вказівки щодо нового використання храмів після завершення їхнього використання за призначенням* (17 грудня 2018): http://www.cultura.va/content/cultura/it/pub/documenti/decommissioning.html

[62] Пор. CIC, кан. 1222, § 2.

[63] *Ibid.*, кан. 374, § 2.

[64] Пор. *Apostolorum succesores*, 217: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2110.

[65] Пор. CIC, кан. 554, § 1.

[66] *Ibid.*, кан. 555, § 1, пп. 1.

[67] *Ibid.*, кан. 555, § 4.

[68] Пор. *ibid.*, кан. 500, § 2.

[69] Пор. Папська рада у справах душпастирства мігрантів та подорожуючих, *Erga migrantes charitas Christi* (3 травня 2004), 95: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2548.

[70] Пор. *Apostolorum successores*, 215, b): *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2104.

[71] Пор. *ibid.*

[72] Пор. CIC, кан. 517, § 1.

[73] Пор. *ibid.*, кан. 526, § 1.

[74] Пор. *ibid.*

[75] Пор. *ibid.*, кан. 522.

[76] Пор. *ibid.*, кан. 553-555.

[77] Пор. *ibid.*, кан. 536.

[78] Пор. *ibid.*, кан. 537.

[79] Пор. *ibid.*, кан. 500, § 2.

[80] Пор. *Apostolorum successores*, 219: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2017; доцільно було б зарезервувати термін «*душпастирський округ*» лише стосовно саме цього типу об'єднання парафій, аби не спричиняти плутанини у цьому питанні.

[81] Пор. CIC, кан. 134, § 1, 476.

[82] Треба зауважити, що (а) усе, що стосується «дієцезіального єпископа», зобов'язує також інших осіб, яких право прирівнює до нього; (b) усе, що стосується парафії та настоятеля парафії, стосується також квазіпарафії та настоятеля квазіпарафії; (c) усе, що стосується світських віруючих, стосується також членів інститутів богопосвяченого життя або ж товариств апостольського життя, які не мають священицького сану, хіба що чітко йтиметься саме про саме специфічний статус мирян; (d) у цій Інструкції термін «модератор» стосовно норм кодексу може вживатися у різних значеннях залежно від контексту.

[83] Пор. *Lumen gentium*, 26: *ASS* 57 (1965), 31-32.

[84] Пор. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, 83; 88, стор. 37; 39.

[85] Пор. CIC, кан. 275, § 1.

[86] Пор. Другий Ватиканський собор, Декрет про служіння і життя пресвітерів *Presbyterorum ordinis* (7 грудня 1965), 8: *AAS* 58 (1966), 1003.

[87] Пор. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, 88.e, стор. 39-40.

[88] Пор. Франциск, *Промова до учасників симпозіуму, організованого Конгрегацією у справах духовенства з нагоди 50-річчя декретів Другого Ватиканського собору Optatam totius і Presbyterorum ordinis* (20 листопада 2015): *AAS* 107 (2015), 1295.

[89] Пор. CIC, кан. 150.

[90] Пор. *ibid*., кан. 521, § 1.

[91] Пор. *ibid*., кан. 520, § 1.

[92] *Ibid*., кан. 519.

[93] Пор. *ibid*., кан. 532.

[94] Пор. *ibid*., кан. 1257, § 1.

[95] *Christus Dominus*, 31: *AAS* 58 (1965), 689.

[96] CIC, кан. 522.

[97] *Ibid*., кан. 1748.

[98] *Ibid*., кан. 526, § 1.

[99] Пор. *ibid*., кан. 152.

[100] Пор. *ibid*., кан. 538, §§ 1-2.

[101] Пор. *ibid*., кан. 1740-1752, з урахуванням кан. 190-195.

[102] Пор. *ibid*., кан. 538, § 3.

[103] Пор. *ibid*.

[104] Пор. *ibid*., кан. 189.

[105] Пор. *ibid*., кан. 189, § 2 і Apostolorum successores, 212: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2095.

[106] *Apostolorum successores*, 212: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2095.

[107] Пор. CIC, кан. 539-540.

[108] Пор. насамперед *Ibid.*, кан. 539, 549, 1747, § 3.

[109] *Ibid.*, кан. 517, § 1; Пор. також кан. 542-544.

[110] Пор. *ibid.*, кан. 517, § 1 і 526, § 1.

[111] Пор. *ibid.*, кан. 543, § 1.

[112] Пор. *ibid.*, кан. 543, § 2, пп. 3; у країнах, де за парафією визнається статус юридичної особи, бере на себе також цивільно-правову репрезентацію.

[113] Пор. *ibid.*, кан. 543, § 1.

[114] Пор. *ibid.*, кан. 517, § 1.

[115] Пор. *ibid.*, кан. 545, § 2; прикладом може служити священик, який має глибокий духовний досвід, але слабке здоров'я, і призначений виконувати місію звичайного сповідника для п'яти територіально суміжних одна з одною парафій.

[116] Пор. *ibid.*, кан. 265.

[117] *Ibid.*, кан. 1009, § 3.

[118] Франциск, *Промова під час зустрічі з духовенством та богопосвяченими особами*, Мілан (25 березня 2017): *AAS* 109 (2017), 376.

[119] *Ibid.*, 376-377.

[120] *Lumen gentium*, 29: *AAS* 57 (1965), 36.

[121] Павло VI, *Промова під час аудієнції для учасників Міжнародного конгресу з питань дияконату, 25 жовтня 1965: Enchiridion sul Diaconato* (2009), 147-148.

[122] Пор. CIC, кан. 150.

[123] Конгрегація віровчення, Лист *Iuvenescit Ecclesia* до єпископів Католицької Церкви щодо питання ієрархічних та харизматичних дарів у житті та місії Церкви (15 травня 2016), 21: *Enchiridion Vaticanum* 32 (2016), 734.

[124] Ibid., 22: *Enchiridion Vaticanum* 32 (2016), 738.

[125] Пор. CIC., кан. 573, § 1.

[126] Пор. Конгрегація в справах Інститутів богопосвяченого життя та Товариств апостольського життя, Конгрегація у справах єпископів, Mutuae relationes. Найважливіші критерії щодо стосунків між єпископами та богопосвяченими особами у Церкві (14 травня 1978), 10; 14, а): *Enchiridion Vaticanum* 6 (1977-1979), 604-605; 617-620; Пор. також

Apostolorum successores, 98: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 1803-1804.

[127] Пор. *Evangelii gaudium*, 102: *AAS* 105 (2013), 1062-1063.

[128] Пор. *Christifideles* laici, 23: *AAS* 81 (1989), 429.

[129] *Evangelii gaudium*, 201: *AAS* 105 (2013), 1104.

[130] *Lumen gentium*, 31: *AAS* 57 (1965), 37.

[131] Павло VI, Апостольське повчання *Evangelii nuntiandi* (8 грудня 1975), 73: *AAS* 68 (1976), 61.

[132] Пор. *Evangelii gaudium*, 81: *AAS* 105 (2013), 1053-1054.

[133] Пор. CIC. кан. 517, § 2.

[134] Пор. *Apostolorum successores*, 215, c): *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2105.

[135] Конгрегація у справах духовенства, Міждикастеріальна інструкція щодо деяких питань, які стосуються співпраці світських вірян у священицькому служінні *Ecclesiae de mysterio* (15 серпня 1997), ст. 4, § 1, a-b): *AAS* 89 (1997), 866-867; Пор. також *Apostolorum successores*, 215, c): Enchiridion Vaticanum 22 (2003-2004), 2105. Такий священик також мав би юридично (як з огляду канонічного, так і цивільного права) представляти парафію там, де світське право передбачає таку можливість.

[136] Перш ніж вдатися до рішення, можливість якого допускається у кан. 517, § 2, дієцезіальний єпископ має уважно оцінити інші можливості, які потрібно прийняти як альтернативу, як-от залучення до служіння священиків похилого віку, здатних до такого служіння, доручення одному настоятелеві опікуватися кількома парафіями або ж доручення опіки над кількома парафіями об'єднаній групі священиків *in solidum*.

[137] Пор. *Ecclesiae de mysterio*, ст. 4, § 1, b): *AAS* 89 (1997), 866-867; Конгрегація у справах духовенства, Інструкція «*Священик – душпастир та провідник парафіяльної спільноти*» (4 серпня 2002), 23 і 25, зокрема, йдеться про «*співпрацю ad tempus у парафіяльному душпастирстві*»: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 834-836.

[138] Пор. «*Священик – душпастир та провідник парафіяльної спільноти*», 25: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 836.

[139] CIC, кан. 517, § 2.

[140] «*Священик – душпастир та провідник парафіяльної спільноти*», 23: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 834.

[141] Пор. *Ecclesiae de mysterio*, ст. 1, § 3: *AAS* 89 (1997), 863.

[142] Пор. «*Священик – душпастир та провідник парафіяльної спільноти*», 23: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 835.

[143] Пор. *Apostolorum successores*, 112: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 1843.

[144] Необхдно пам'ятати, що, крім завдань, характерних для служіння лекторату (читання Святого Письма під час Літургії), поміж іншими літургійними функціями, які дієцезіальний єпископ, вислухавши думку Конференції єпископату, може тимчасово доручити світським вірянам, чоловікам і жінкам, існує також служіння при вівтарі, з повним збереженням поваги до норм канонічного права та дотриманням їх; Папська рада з питань інтерпретації правових текстів, Відповідь від 11 липня 1992 р.: *AAS* 86 (1994), 541; *Конгрегація у справах Божого Культу та дисципліни Таїнств, Циркулярний лист* (15 березня 1994): *AAS* 86 (1994), 541-542.

[145] Пор. CIC, кан. 205.

[146] Пор. *ibid*., кан. 230, § 1.

[147] В акті, яким згадані вище завдання ввіряються дияконам або світським вірянам, єпископ має чітко визначити функції, на виконання яких були уповноважені особи, а також час, протягом якого таке уповноваження є чинним.

[148] CIC, кан. 1248, § 2.

[149] *Ibid*., кан. 861, § 1.

[150] *Ibid*., кан. 766.

[151] *Ecclesiae de mysterio*, ст. 3, § 4: *AAS* 89 (1997), 865.

[152] Пор. CIC., кан. 767, § 1; *Ecclesiae de mysterio*, ст. 3, § 1: *AAS* 89 (1997), 864.

[153] CIC, кан. 1112, § 1; Пор. Йоан Павло II, Апостольська конституція *Pastor Bonus* (28 червня 1998), ст. 63: *AAS* 80 (1988), 876, стосовно компетенції Конгрегації у справах Божого культу та дисципліни Таїнств.

[154] Франциск, *Роздуми у Домі святої Марти* (21 жовтня 2013): *L'Osservatore Romano* 242 (21-22 жовтня 2013), 8.

[155] Пор. CIC., кан. 537 і 1280.

[156] Згідно з кан. 532 CIC, настоятель парафії несе відповідальність за активи парафії, хоча в управлінні ними він мусить вдаватися до співпраці зі світськими експертами.

[157] Пор. CIC, кан. 115, § 2 і, через аналогію, 492, § 1.

[158] Пор. *ibid*., кан. 537 і *Apostolorum successores*, 210: *Enchiridion Vaticanum* 22 (2003-2004), 2087.

[159] Пор. CIC, кан. 517 е 526.

[160] Пор. *ibid*., кан. 1287 § 1.

[161] Пор. *ibid*., кан. 536, § 1.

[162] Франциск, *Промова під час зустрічі з духовенством, богопосвяченими особами та членами душпастирських рад*, Асізі (4 жовтня 2013): *Insegnamenti* I/2 (2013), 328.

[163] Його ж, *Гомілія під час Святої Меси в Урочистість Зіслання Святого Духа*, 4 червня 2017: *AAS* 109 (2017), 711.

[164] Пор. *Lumen gentium*, 10: *AAS* 57 (1965), 14.

[165] Пор. Конгрегація у справах духовенства, Циркулярний лист *Omnes christifideles* (25 stycznia 1973), 4 і 9; Enchiridion Vaticanum 4 (1971-1973), 1199-1201 і 1207-1209; *Christifideles laici*, 27: *AAS* 81 (1989), 440-441.

[166] Франциск, *Загальна аудієнція* (23 травня 2018).

[167] Павло VI, Апостольське послання *Ecclesiae Sanctae* (6 серпня 1966), I, 16, § 1: *AAS* 58 (1966), 766; Пор. CIC, кан. 511.

[168] *Evangelii gaudium*, 31: *AAS* 105 (2013), 1033.

[169] Пор. CIC, кан. 536, § 2.

[170] Пор. *ibid*., кан. 212, § 3.

[171] *Ibid*., кан. 536, § 2.

[172] Пор. «*Священик – душпастир та провідник парафіяльної спільноти*», 26: *Enchiridion Vaticanum* 21 (2002), 843.

[173] Пор. CIC, кан. 516, § 1.

[174] Пор. *ibid*., кан. 515, § 2.

[175] Пор. *ibid*., кан. 516, § 2.

[176] Пор. *ibid*., кан. 1214, 1223 і 1225.

[177] Пор. *ibid*., кан. 848 е 1264, 2, також 945-958; Конгрегація у справах духовенства, Декрет *Mos iugiter* (22 лютого 1991), затверджений у специфічній формі Папою Йоаном Павлом II: *Enchiridion Vaticanum* 13 (1991-1993), 6-28.

[178] CIC, кан. 946.

[179] *Ibid*., кан. 947.

[180] *Ibid*., кан. 945, § 2.

[181] Франциск, Апостольське постсинодальне повчання *Christus vivit* (25 березня 2019), 231, Ватикан 2019.

[182] Його ж, *Зустріч із польськими єпископами*, Краків (27 липня 2016): *AAS* 108 (2016), 893.

[183] Його ж, *Звернення на Світовий місійний день* 2017 (4 червня 2017), 10: *AAS* 109 (2017), 764.

Зміст

Вступ ... 3
I. Душпастирське навернення ... 4
II. Парафія у сучасному контексті ... 5
III. Сьогоднішнє значення парафії ... 7
IV. Місія – головний критерій оновлення ... 8
V. «Спільнота спільнот»: парафія яка інтегрує, євангелізує та уважна на вбогих ... 12
VI. Від навернення людей – до перетворення структур ... 15
VII. Парафія та інші внутрішні поділи в дієцезії ... 18
VIIa. Як засновувати парафіяльні об'єднання ... 20
VIIb. Окружний вікаріат (деканат) ... 22
VIIc. Душпастирський підрозділ ... 23
VIId. Душпастирський округ ... 24
VIII. Звичайні та надзвичайні форми душпастирства, які доручені парафіяльній спільноті ... 25
VIIIa. Настоятель парафії ... 26
VIIIb. Адміністратор парафії ... 29
VIIIc. Парафії, повірені спільній опіці (in solidum) кількох священиків ... 30
VIIId. Парафіяльний вікарій ... 31
VIIIe. Диякони ... 31
VIIIf. Богопосвячені особи ... 33
VIIIg. Миряни ... 34
VIIIh. Інші форми доручення душпастирської опіки ... 35
IX. Парафіяльні функції та служіння ... 37
X. Інституції церковної співвідповідальності ... 40
Xa. Парафіяльна рада з економічних питань ... 40
Xb. Парафіяльна душпастирська рада ... 41
Xc. Інші форми душпастирської співвідповідальності ... 44
XI. Пожертви за уділення Таїнств ... 45
Закінчення ... 47
Посилання ... 50

Сторінка новин Католицького Медіа-Центру Конференції Римсько-Католицьких єпископів України пропонує Вашій увазі добірку новин з життя Апостольського Престолу та Папи Франциска, Церкви в Україні та в кожній дієцезії зокрема. Офіційні документи, статті та інтерв`ю, фото та відео.

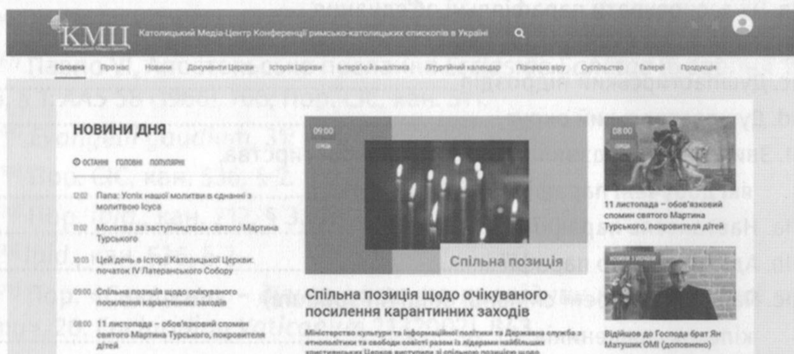
Все це знайдете:

 kmc.media

 Католицький Медіа-Центр

 media.kmc

 У вас є новини – пишіть нам: kmcinua@gmail.com

Крім того, пропонуємо Вашій увазі католицькі журнали: «Водограй» для дітей 1-4 класів та «Водограйчик» для дошкільнят!

Повнокольорові, яскраві, цікаві журнали служать, як допоміжні матеріали для катехези, а також спрямовані на розвиток і зміцнення християнських цінностей.

У журналах знайдете: оповідання і коментар уривків зі Святого Письма, літургійний словничок, пояснення катехізису, історії небесних покровителів, розмальовки, комікси, саморобки та багато цікавого!

Замовлення приймаємо в редакції за телефоном:

0979650794; 0987593530.

Передплачуйте у поштовому відділенні за індексом:

Водограй – 96222

Водограйчик – 89228

